

besturenbulletin

Jaar 2 nr 4 december 1999

Van de redactie

Voor u ligt het vierde nummer van het Besturenbulletin van dit jaar. Het werd een extra dik nummer omdat het dit najaar bruiste van activiteiten waarover we u iets wilden melden. Het AB/KNR boog zich onder meer over de resultaten van een onderzoek naar de elf jongerencentra. De SBCN vierde het veertigjarig bestaan en voor het eerst sinds lange tijd vond weer een AEV-dag plaats. De oudste werkgroep van de SNVR, de Werkgroep Missieprocuratrices, werd opgeheven. De Denkgroep 'Besturen naar de Toekomst' organiseerde een studiedag rond het thema 'wederzijdse ondersteuning' en

de leden van de kleine congregaties ontmoetten elkaar. Van (onder andere) deze bijeenkomsten kunt u een impressie in dit nummer vinden. Voorts kunt u kennismaken met een viertal boeiende personen uit de religieuze wereld: zr Gertrudis van der Donck, fr Henk van Vliet, br Ton Paardekooper en de heer Pierre Humblet. Ook mededelingen van meer praktische aard zult u in dit bulletin aantreffen. Van harte wensen wij u veel leesplezier toe! En zoals u weet: de redactie houdt zich aanbevolen voor commentaar én voor kopij. Sluitingsdatum kopij voor het volgende nummer: **14 maart 2000**.

Algemeen Bestuur KNR

1 december 1999

Het Algemeen Bestuur KNR kwam op 1 december jongstleden voor de derde keer dit jaar bijeen. Het AB/KNR bestaat uit de (Dagelijkse) Besturen van de Samenwerkingsverbanden en enkele andere leden (gekozen op titel van deskundigheid voor een bepaalde portefeuille) van het DB, onder voorzitterschap van zr Rafaël Kops.

Het AB koos allereerst enkele nieuwe leden voor het DB, namelijk de heer J. Bauduin als penningmeester (die in een volgend nummer van dit bulletin nader aan u zal worden voorgesteld), pater B. Bodaar osa en zuster Paule Keusters (Zrs van Liefde van Tilburg). Met deze nieuwe leden is het DB nu op volle sterkte. Vervolgens heeft het AB een nieuw 'Algemeen Reglement voor de commissies en werkgroepen' van de KNR vastgesteld. Dit reglement kreeg in hoofdlijnen gestalte door besluiten en ervaringen uit

de reorganisatie-periode en is de afgelopen maanden becommentarieerd door de diverse commissies van de KNR.

Het middagedeelte begon met een presentatie door drs W. Smeets van het onderzoek dat hij gedaan heeft bij de elf Jongerencentra, die (zeer) nauw gelieerd zijn aan religieuze instituten. De opdracht van het onderzoek was "de mogelijkheid en wenselijkheid van een gestructureerd jongerenbeleid binnen KNR-verband" te verkennen. De titel van het verslag luidt *Omdat wij elkaar wat te zeggen hebben*.

Het blijkt dat jongeren, die veelal bij de kerk zijn afgehaakt, zich aangesproken voelen door de mogelijkheden die hen door religieuzen worden geboden om in een sfeer van openheid met hun vragen bij het leven en het christelijk geloof bezig te zijn. Religieuzen worden uitgedaagd en wakker gehouden door de

vragen, die deze jongeren stellen. De Jongerencentra doen een oproep aan de KNR om te investeren in de toekomst door het jongerenwerk van religieuzen zodanig structureel te ondersteunen dat het 'uitzetten van het geestelijk erfgoed' beter gestalte kan krijgen. Het volledige onderzoeksverslag is bij het Bureau KNR te verkrijgen. Het eerste resultaat van het onderzoek is dat er tussen de elf centra een verlangen naar meer samenwerking is gegroeid op een aantal terreinen: de gezamenlijke publiciteit, een betere afstemming en het eventueel samen ontwikkelen van programma's en de scholing van stafleden, vooral op het gebied van spiritualiteit en werkvormen. Wat de KNR betreft hopen de elf centra erop dat het Bureau de gelegenheid krijgt de onderlinge contacten van de centra te organiseren en te ondersteunen en de onderlinge communicatie te bevorderen en inhoudelijke steun te bieden, bijvoorbeeld ten aanzien van ontwikkelingen in de jongerencultuur en het ontwikkelen van methodieken voor spirituele vorming.

Het AB reageerde positief op dit verslag en hoopt dat het zoeken naar meer samenwerking voortgezet wordt. Men was wel terughoudend ten aanzien van de steun door de KNR, bijvoorbeeld omdat die nog niet gespecificeerd was en niet voorzien van een 'prijskaartje'. Mede daarom was er op de 'begroting 2000' nog geen ruimte gemaakt voor die steun vanuit het Bureau. Meer in het algemeen geldt voor die begroting dat deze in het teken staat van consolidatie; echt 'nieuw beleid' stond er niet op. De eerste reden daarvoor is dat met de Samenwerkingsverbanden is afgesproken dat het totale beschikbare

bedrag voor het jaar 2000, zoals dat voor 1999, zou blijven binnen de omvang van het totale bedrag voor 1998 (waarbij eventueel algemene loonstijgingen doorberekend konden worden). De tweede reden is dat het DB besloten heeft dat er in de eerste helft van 2000 een beleidsplan moet worden opgesteld waarin de taken, ook eventuele nieuwe, van het Bureau worden vastgesteld met de financiële implicaties daarvan. Hoewel er op de 'begroting 2000' wel enkele veranderingen zijn ten opzichte van die voor 1999, is het totale bedrag dat aan de Samenwerkingsverbanden gevraagd wordt hetzelfde als voor 1999. Het AB keurde de begroting goed.

Daarna werd het AB geïnformeerd over de stand van zaken van de 'Bestuurskamer' (zie Besturenbulletin nr 3, blz 1-3): die begint binnenkort met haar taak.

Tenslotte sprak het AB over de vraag van het landelijk 'Comité 2000' of de KNR bereid is "om in samenwerking met het Comité 2000 en de bisschoppelijk gedelegeerden voor de religieuzen een landelijke open kloosterdag op zondag 19 maart te bevorderen". In het bisdom Roermond wordt die dag al georganiseerd.

Het AB was van mening dat zo'n open dag voor abdijen en kloosters met een speciaal project of een actieve gemeenschap inderdaad een goede gelegenheid kan zijn om belangstellenden kennis te laten maken. Men constateerde ook dat het waarschijnlijk bij plaatselijke activiteiten zal blijven.

AL

Een mens moet zich regelmatig bekeren

Gesprek met zr. Gertrudis van der Donck o.c.s.o.

Dit is het vierde deel in een reeks portretten van voorzitters. In eerdere afleveringen van het Besturenbulletin heeft u kennis kunnen maken met de voorzitters van SNVR, SNPR en SBCN. Nu is het de beurt aan de voorzitter van het Samenwerkingsverband der monialen, de SMB.

Achtergrond

Zr Gertrudis (1937) werd geboren te Blerick bij Venlo als derde van vijf kinderen. Van grote invloed op het jonge gezin was het voortijdig verlies van de echtgenoot en vader. Zr. Gertrudis: *Mijn vader stierf op 38-jarige leeftijd, aan het begin van de oorlog. We woonden vlakbij de Maasbrug, die steeds onder vuur werd genomen. Ons huis werd met de grond gelijk gemaakt, terwijl wij in de kelder zaten (dat was in 1942). We moesten evacueren en dwars door een mijnenveld lopen. Die ervaring zou je niemand toewensen. Ik ben als gevolg daarvan enkele jaren niet naar school geweest en was heel nerveus. De moeder zette zich in opdat de kinderen konden studeren wat ze wilden. Meerdere gezinsleden bleken muzikaal en artistiek (schilderen of tekenen) getalenteerd. Er is nog altijd een zeer intensief en hecht contact. Zr. Gertrudis: Als er iets is dan weet je dat je bij de ander terecht kunt.*

Kinderen

Zr Gertrudis volgde de kweekschool bij de Dochters der Wijsheid en dacht over intreden. Maar haar moeder voelde er niets voor om haar al te laten gaan, want ze vond het belangrijk dat de kinderen zelf in hun levensonderhoud zouden kunnen voorzien. Toen ze haar studie had voltooid vroeg haar moeder: Nu ga je zeker? Zr. Gertrudis: *Maar toen wilde ik verder studeren. Bij de Maartenskliniek werd ik gidsenleidster en ik kwam in aanraking met het seculier instituut Maria Annunciatie. Ongeveer tien jaar werkte ik bij gehandicapten en later bij affectief verwaarloosde en moeilijk opvoedbare*

*kinderen. Daarbij werd ik voortdurend geconfronteerd met de behoefte om die kinderen iets méér te bieden dan een warme plek, voedsel en kleding. Ik werd door hen geconfronteerd met een andere nood, die diep in hen leefde. De nood dat iemand hen wilde dragen, wilde steunen. Omdat ik ook godsdienstles gaf kreeg ik op een ander niveau contact met hen. De geestelijke nood van deze jongen mensen is enorm groot. Daar wilde ik iets aan doen. Die kinderen hebben altijd een speciale plek in mijn gebedsleven behouden. Tijdens haar kweekschooltijd werd ze gegrepen door het humanisme. In haar jeugdig enthousiasme vond ze dat humanisten veel meer doen dan christenen. De mensbetrokkenheid, de zorg voor mensen heeft haar altijd getrokken. Ze sprak er over met een leerkracht en die waarschuwde haar dat doorgaan op het ingeslagen pad heilloos was. Toen sprak ze met studentenpastor Smits van Waesbergh s.j. Hij zei: er wordt veel mooi gepraat, maar wat doe jij voor je naaste? Die eenvoudige vraag veroorzaakte een radicale ommekeer in haar bewustzijn. Zr. Gertrudis: *Ik vroeg me af: waar ben ik nou zelf mee bezig? Een mens moet zich regelmatig bekeren. Ik heb het toen heel moeilijk gehad. De donkere nacht waar Johannes van het Kruis het over heeft. Door te blijven geloven kom je weer tot licht. Trouw zijn heb ik van huis uit meegekregen. Dat betekent: doorgaan als je in een dal zit.**

In het Seculier Instituut leerde zr Gertrudis een uitgetreden trappistin kennen aan wie ze vertelde van haar verlangen naar een wijze van contemplatief leven in de wereld. Zij

ging naar Maria Frieden (een Duits trappistinnen klooster, gesticht door de trappistinnen van Berkel-Enschot) in de Eifel. Daar sprak ze met de rector, de vroegere abt van Koningshoeven, toen bezig met het formeren van een experimenteergroep. Zr. Gertrudis: *Hij deed geen enkele poging me voor zijn karretje te spannen, maar adviseerde me volkomen belangeloos om maar eens met de abdis in Berkel-Enschot te gaan praten. Dat heb ik altijd als een profetisch teken gezien.*

O.L. Vrouw van Koningsoord

Ze zette een punt achter haar werk met kinderen en in januari 1971 ging ze naar de Abdij O.L. Vrouw van Koningsoord te Berkel-Enschot. Zr. Gertrudis: *Wanneer je je baan opzegt val je in een gat en na verloop van tijd ontdek je dat dit heel vruchtbaar is. Je moet er uit klauteren en daardoor wordt het nieuwe mogelijk. Je denkt wel dat je jezelf goed kent, maar je ontdekt dat er waarheid schuilt in een variant op het bekende gezegde: Als iet komt tot niet, kent iet zichzelf ook niet. In het klooster is het komen tot waarachtige zelfkennis een belangrijke opdracht om geestelijk te kunnen uitgroeien. Door de stilte word je daarop gedrukt. Dat is zwaar, omdat er geen escape is. Het klooster is een schola caritatis. Je moet samen groeien tot een liefdesgemeenschap met mensen, die in tal van opzichten van elkaar verschillen: qua leeftijd, qua sociale klasse en voor wat betreft de regio van herkomst. Het leren communiceren, het uitpraten van conflicten, het goed-maken na een onenigheid: dat is een heel proces en niet iets wat je in een week, een maand of een jaar onder de knie hebt. Omdat we als trappistinnen komen uit een periode van volkomen stilzwijgen hadden we een lange weg te gaan. Als gemeenschap zijn we daar inmiddels ruim tien jaar mee bezig, in het begin met hulp van buiten. Nu besteden we een middag per week aan algemene*

vorming. De neiging om de ander steeds te onderbreken en aan te vullen met eigen ervaringen en zienswijzen was vrij hardnekkig. Gaande de weg hebben we echter leren spreken, maar ook leren luisteren. En wat je eenmaal met elkaar bereikt hebt vergt onderhoud: je moet zorgen dat het op peil blijft, dat het niet wegebt.

Zij kreeg de gelegenheid om vijf jaar bijbel- en liturgie te studeren, waar ze heel dankbaar voor is en volgde daarnaast een inleiding in het Kerkelijk recht. Als Cisterciënzerinnen volgt men in de Abdij de Regel van Benedictus. De dagorde loopt van kwart voor vier 's ochtends tot acht uur 's avonds en behelst zeven officies per etmaal, inclusief de nachtwake om vijf over vier. Vanwege Benedictus' uitspraak: *dan pas zijn ze monniken als ze kunnen leven van de vrucht van hun handen*, ligt er een sterk accent op handenarbeid in al zijn variëteiten, zoals boekbinden, weven, naaldkunst, gastenontvangst, schilderen van kaarsen. Zr. Gertrudis: *Ons leven kenmerkt zich door een combinatie van eenzaamheid en gemeenschap. We hebben geen dagelijkse recreatie, maar gemeenschappelijke arbeid en gezamenlijk scriptorium. Op zijn tijd hebben we gemeenschappelijk wat te vieren, bijvoorbeeld het jaarlijks naamfeest, de zilveren en gouden feesten, het Sinterklaasfeest en op Nieuwjaarsdag luiden we gezamenlijk het nieuwe jaar in. Zelf had ik meteen het gevoel thuisgekomen te zijn. Het is essentieel dat je het eigen charisma goed beleeft, want anders zegt het niets meer. Op dit moment zijn er drie zogenaamde 'witte' sluiers (zusters in vorming). Het noviciaat heeft nog nooit leeg gestaan, hetgeen waarschijnlijk mede veroorzaakt wordt door het feit dat er maar één Trappistinnenklooster is in Nederland.*

SMB

De vergrijzing vormt onder monialen een onontkoombare realiteit. In SMB-

kringen zoekt men naar creatieve benaderingen. Zr. Gertrudis:

Eén van de vragen waarmee we ons in SMB-verband bezighouden is heeft te maken met onze oudere medezusters. Hoe kun je hen aanreiken wat hun spirituele waarde is, ook nu ze oud zijn? Wat is de waarde van oud-zijn? We willen ouderen er op attenderen dat ze een functie hebben, ook al hebben ze het werk moeten loslaten en is voor een aantal ook het loslaten van de dagorde onvermijdelijk doch pijnlijk. Het is tegelijk toch weer een nieuwe uitdaging om van deze levensfase iets vruchtbaars en moois te maken. In het voorjaar van 2000 zal er een studiedag zijn rond de spirituele betekenis van monialen in het nieuw millennium. Er zijn meer intredingen bij monialen dan bij de monniken en sommigen trekken daaruit de conclusie dat het straks de zusters zullen zijn, die de spiritualiteit gaan doorgeven. Daarnaast zijn er ook geassocieerde leken bij meerdere contemplatieve takken. Deze aantallen zijn vrij groot en in de toekomst zullen ook zij de spiritualiteit mee door kunnen geven, aangepast aan hun levenswijze.

Zr. Gertrudis is er niet zeker van dat religieuzen een voorbeeldfunctie hebben. Dat zou wel zo moeten zijn, maar dan is het belangrijk dat eenieder leeft naar de eigen mogelijkheden, naar het eigen charisma. Een voorbeeldfunctie is er bovendien voor alle christenen. In samenwerking met de Abdij van Koningshoeven heeft ze meegewerkt aan workshops over de vraag: wat kunnen parochies leren van abdijen en omgekeerd? Het bracht haar dichterbij haarzelf en dichterbij het geloof. In de Abdij wil men mensen laten delen in het geloof, in de sfeer van stilte en gebed.

Onze Vader

Ze heeft zich recentelijk verdiept in het Onze Vader in de context van de Bergrede. Wat bedoelde Mattheus met

het plaatsens van die rede juist tussen hoofdstuk 5 en 7? Voor wie is de boodschap bestemd? Er zijn veel studies verschenen rond het Onze Vader. Zr. Gertrudis: *Wat mij bijzonder heeft aangesproken is de benadering van Drewermann. In Mt. 6,33 gaat het over Gods gerechtigheid. Onze gerechtigheid is het zoeken van Gods gerechtigheid, dat wil zeggen datgene wat God van zijn leerling vraagt. Leerlingen van Jezus moeten overvloeien van gerechtigheid en zich zo onderscheiden, dat is dan tevens hun voorbeeldfunctie. Bij Drewermann gaat het om de hele mens. Hij zegt: "Het verstaan van Jezus' boodschap kan alleen vanuit het vertrouwen, niet vanuit een dreigen met... De vraag waar het om draait is dan ook hoe iemand die in angst leeft tot rust gebracht kan worden, en zichzelf kan hervinden, want dan zie je hoe de chaos zich herstelt en het 'koninkrijk der hemelen groeit'" Hij vindt dat we Jezus' woorden nooit te wettisch mogen opvatten, maar veeleer therapeutisch. Jezus kwam immers om te genezen en niet om het geknakte riet te breken. Dit is een benadering waar ik me erg in kan vinden.*

Vrijtijdsbesteding

Hoewel ze graag volleybalt en tafeltennist schiet het sporten er meestal bij in. In het schilderen van iconen en kaarsen kan ze een deel van haar creativiteit kwijt. Zr. Gertrudis: *Het schilderen van iconen is meer dan simpel een afbeelding ergens opzetten. Het is voor mij een meditatief bezig zijn met mijn handen, en mijn hart. In de nabije toekomst hoop ik daar weer meer tijd in te kunnen steken dan de laatste jaren het geval was. Het is een wijze om het onzegbare van het mysterie in vorm en kleur te duiden.*

Devies

Zr. Gertrudis: *Wees bereid, blij trouw, heb lief. Als je die drie dingen doet is dat mooi genoeg.*

WvdV

Werkgroep Missieprocuratrices

Een historische terugblik

Dit jaar viel het besluit om de oudste werkgroep van de SNVR, de Werkgroep Missieprocuratrices, op te heffen en om te fuseren met de missieprocuratoren. Tijdens de laatste bijeenkomst op 5 oktober 1999 sprak de voorzitter van de SNVR, zr Tarcies Wijngaard, een hartelijk dankwoord uit. Helaas ontbrak bij die gelegenheid een verslaggeefster. Daarom moeten we bij wijze van hommage aan de werkgroep volstaan met het memoreren van hetgeen de annalen vermelden.

Aanzetten

In augustus 1960 nodigde het Dagelijks Bestuur SNVR de congregaties uit 'zuster-deskundigen namens hun congregatie zitting te laten nemen in de secties, die corresponderen met de congregatie-activiteit.' Deze secties 'bedoelen de mogelijkheid te openen tot bestudering en bespreking van de christelijke, religieuze en andere facetten van hun werkzaamheden.' De Missiesectie bleek de grootste te zijn geworden: 84 leden door 43 congregaties afgevaardigd.

Tijdens de eerste algemene vergadering van de Missiesectie in augustus 1961 sprak Moeder Marie-Anne (Missiezuster van de H.Geest) als contactpersoon van het DB in de sectie over de taak die te wachten stond. Zoals uit ingezonden vragenlijsten was gebleken bestonden er kennelijk vragen rond de missietaak van vrouwelijke religieuzen. 'Het lijkt wenselijk, dat de missionerende congregaties deze problemen *gezamenlijk* onder de ogen zien en *bestuderen*, niet alleen om inzicht te krijgen en tot oplossing ervan te komen, maar ook om eventueel een *gezamenlijk* standpunt te gaan innemen en *gezamenlijk* actie te kunnen voeren. Wanneer verder blijkt, dat de missionarissen uit de mannelijke instituten allerlei organen ter beschikking hebben, waardoor zij hun *gemeenschappelijke belangen laten behartigen*, is dat dan geen indicatie, dat ook de vrouwelijke congregaties bij de behartiging van hun *gemeenschappelijke belangen* gediend zullen zijn met een orgaan,

waarin zij zijn vertegenwoordigd?'

Na installatie van zuster Xaverius (Missiezusters Kostbaar Bloed Tienray) als sectie-voorzitster gaf deze de sectieleden gelegenheid het Bestuur suggesties te doen. De suggestie om ook missieprocuratrices de gelegenheid te bieden met elkaar van gedachten te wisselen over vragen die gemeenschappelijk liggen viel in vruchtbare grond. Op 17 juli 1962 kwamen 16 leden van de Missiesectie – tevens missieprocuratrices – te Boxtel bijeen. 'Doel: onderlinge kennismaking en eerste oriëntering in het hoe en waarom van een eigen werkgroep missieprocuratrices. Tijdens deze vergadering werd een bestuur van de werkgroep missieprocuratrices gevormd: zr Cecilia (Missiezusters Baarlo) voorzitster, zr Gertrudis (Zusters Oudenbosch) secretaresse.' 'Een contactpersoon uit het Bestuur van de Missiesectie zal bij de bijeenkomsten van de werkgroep aanwezig zijn, zodat alle plannen en activiteiten via de Bestuursvergaderingen van de Missiesectie worden doorgespeeld naar het Dagelijks Bestuur van de SNVR.'

Hiermee was de werkgroep een feit.

Initiatieven

Op 30 oktober 1962 kwam de werkgroep te Tilburg bijeen; ruim 30 zusters namen deel, waaronder ook missie-procuratrices niet-sectieleden. Als eerste stap om te komen tot wederzijdse hulp werd een inleiding gegeven door Father P. Zuidervliet (Mill Hill): hij wees op verantwoorde *verzendingsmogelijkheden*.

Tijdens deze vergadering kwamen twee

voorstellen naar voren:

Een gezamenlijke inkoopcentrale op te richten;

De mogelijkheid te onderzoeken om steun te verlenen aan de exclusief missionerende congregaties.

Aan het uitvoerig verslag van deze zeer praktische vergadering waren enkele bijlagen toegevoegd, waaronder een Engelse geestelijke literatuurlijst.

Tijdens de bijeenkomsten kwamen – naast zaken als verzending, inkoop, etcetera – de meest uiteenlopende dingen aan de orde. Een kleine greep:

- Op 27 maart 1963 werd gesproken over 'Emigratiemogelijkheden', soms te benutten bij het uitzenden van missionarissen; en over het 'Contact tussen de Missieprocuratrices en de Memisa.'

- Op 14 mei 1964 vond een leerzame excursie plaats in een Bredase Preservenfabriek, om inzicht te verschaffen over de verschillende mogelijkheden waarop levensmiddelen kunnen worden bewaard. Daarnaast gaf frater van Lin een korte uiteenzetting over de mogelijkheden van postzegels verzamelen.

- Op 23 februari 1965 hield P.Dunk SVD een voordracht over de financiering van een missieprocur. In de namiddag gaf mej Thuis enkele 'mogelijkheden tot hulpverlening van het huishoudelijk onderwijs in ontwikkelingslanden' aan. Zo hoopte men bijvoorbeeld lesmateriaal ten behoeve van zuster-missionarissen te ontvangen.

- Op 25 januari 1966 was er onder andere een show van Erres-artikelen die mogelijk missionarissen van pas komen.

- Op 21 juni 1967 praktische zaken: organisatie bisschoppelijke vastenactie Nederland; taak en werkwijze Duitse Misereor- en Adveniatakties; inschakeling van Oostpriesterhulp voor kleding, voedsel en medicamenten aan ontwikkelingslanden; studieweek Agromisa te Wageningen.

Om verslagtechnische redenen verdwijnt de werkgroep Missieprocuratrices vervolgens even uit beeld. Deze wordt slechts zijdelings genoemd onder het kopje van de werkgroep Missie- en Ontwikkelingswerk, die in 1974 als studiegroep aan de gang gegaan is. Deze laatste groep onderhield wel contacten met de stuurgroep van de Missieprocuratrices, maar organiseerde in 1978 bijvoorbeeld zelf – in opdracht van het DB/SNVR – informatiedagen voor teruggekeerde missionarissen.

In de Mededelingen 1979/80 is de werkgroep Missieprocuratrices weer apart vermeld. De werkgroep is in drie regio's verdeeld. Elke regio heeft een vertegenwoordiging bij de werkgroep Missie en Ontwikkelingssamenwerking van de SNVR, sinds 1970 bij de landelijke werkgroep missieprocuratoren, en bij de Nederlandse Missie Raad. Per regio komen de missieprocuratrices vijf maal per jaar bijeen. Verder nemen zij deel aan de Procuratorenendag in Soesterberg. En samen houden zij elk jaar twee studiedagen in Duizel. Zowel voor de regionale bijeenkomsten als voor de studiedagen geldt dat een verschuiving plaatsvond van praktische zaken naar meer inhoudelijke.

Let wel: de werkgroep Missie en Ontwikkelingssamenwerking organiseerde ook halfjaarlijkse 'Duizeldagen' voor missionarissen op verlof. De problematiek van de teruggekeerde missionarissen stond in de voortdurende aandacht van beide werkgroepen. (En daarnaast organiseerde bijvoorbeeld Kontakt der Continenten toerustingscursussen voor basispastoraat.)

In 1983/84 worden samen met de werkgroep Missie en Ontwikkelingssamenwerking de halfjaarlijkse ontmoetingsdagen voor missiezusters op verlof georganiseerd in Duizel. De

missieprocuratrices zelf houden dan nog eenmaal per jaar een bezinningsdag. De drie regio's zijn regelmatig bij elkaar geweest. 'Omdat voor de meeste congregaties de verzorgende taken geleidelijk aan kleiner worden en de beleidstaken steeds meer aandacht opeisen, vragen de missieprocuratrices zich af of hun taak een andere inhoud moet krijgen. Zij die nog veel materiële zaken moeten behartigen stellen er nog prijs op regelmatig bijeen te komen met iemand van het Centraal Missie Commissariaat. Ook wordt naar een vorm van contact gezocht voor zusters die missionair bezig zijn in Nederland.'

Het jaarverslag 1987/88 vermeldt: 'Het aantal Nederlandse vrouwelijke religieuzen dat als missionaris nog actief buiten Europa werkzaam is wordt steeds kleiner. Wij moeten constateren dat zij, op verlot, minder dan vroeger behoefte tonen aan cursussen en bijeenkomsten. Missieprocuratrices doen er goed aan zich op de hoogte te stellen door zelf die cursussen te volgen, bijvoorbeeld op Kontakt der Continenten.' Aangekondigd wordt het vertrek van zr Paula van den Biggelaar, 20 jaar lid, waarvan de laatste jaren voorzitter; zr Marie Louise Beurskens zal in 1989 haar taak overnemen.

In 1991/92 wordt opnieuw gesteld dat het aantal religieuzen in ontwikkelingslanden erg terugloopt. De drie bijeenkomsten per jaar worden zeer goed bezocht; onderlinge communicatie en uitwisseling krijgen ruimschoots aandacht. 'Mede naar aanleiding van de Leidraad-discussies van 1990 en 1991 zijn er enkele concrete vragen opgekomen met betrekking tot de toekomst van de Missieprocureres. Een commissie uit de werkgroep Missieprocureres, bestaande uit onder

anderen zr Marie Louise Beurskens, heeft zich bezonnen op enkele van deze vragen. Het gaat om een minder en een meer ingrijpend voorstel: enerzijds het streven naar een meer efficiëntere vorm van samenwerking en informatie-uitwisseling tussen missieprocureres en anderzijds een eerste onderzoek naar de mogelijkheden van een centrale procurer.

Het streven van de werkgroep is erop gericht mee te blijven denken over en te blijven staan in de ontwikkelingen van de Missionaire Beweging. Het gaat niet alleen om uitzendingen, men wil ook meewerken aan 'missie' in Nederland en in Europa.'

Uit het meest recente jaarverslag: 'De meeste deelnemers (aan de bijeenkomsten) zijn niet alleen missieprocuratrice, maar vervullen ook een bestuursfunctie binnen hun eigen religieus instituut. Zo heeft er een doorstroming plaats zowel op congregationeel als wereldniveau wat betreft missionaire visie en inzet.'

'De drie leden van de stuurgroep zijn ook lid van de landelijke werkgroep Missieprocuratoren. Er groeit samenwerking. De vraag die herhaaldelijk gesteld wordt is: Hoe kunnen we in de verschillende regio's samenwerken? Voorlopig wordt eerst de samenvoeging van de verschillende regio's van de mannelijke procuratoren afgewacht. Daarna wordt bekeken in hoeverre het efficiënter is om samen te gaan.'

De missieprocuratoren zijn georganiseerd in twee regio's: regio Oost-West en regio Zuid, die respectievelijk in Oosterbeek en Tilburg vergaderen

[Data ontleend aan: Mededelingen-jaarverslagen SNVR]

MK/WvdV

De eigen positie van religieuzen in het (klooster)verzorgingshuis

Op 15 oktober 1999 vierde het KVH Stanislaus van de Zusters van Liefde van Tilburg het tienjarig bestaan van de nieuwbouw. Onder de titel 'Het kloosterverzorgingshuis en de AWBZ' hielden vier personen een inleiding. Mevrouw Baeckes-Kapteyn, directeur van de WZF, sprak over een aantal algemene aspecten van de keuze van een KVH een bijzondere voorziening te blijven of niet. Mevrouw E. Aarts-Engbers, voorzitter van het regionaal beraad van verzorgingshuizen in Midden-Brabant, sprak over de positie van de KVH's in Midden-Brabant en hun eventuele toekomstige rol in het geheel van de verzorgingshuizen. Mr E. Vrijzen, regiomanager Zorgkantoor Midden-Brabant, sprak over de verhouding tussen zorgkantoor en KVH. De heer A. Leys, secretaris KNR, sprak over het bijzondere karakter van een KVH en vroeg aandacht voor de eigen positie van de religieuze bewoners als een KVH de bijzondere positie opgeeft en leken gaat opnemen en voor de rol van het bestuur van het religieuze instituut in die situatie. Hier volgt de tekst van zijn inleiding.

Vanaf 1974 werden kloosterbejaardenoorden, nu kloosterverzorgingshuizen (KVH's) geheten, opgericht. In dat jaar trof het toenmalige ministerie van CRM op voorstel van de religieuze instituten een regeling, inzake de toepassing van de Wet op de bejaardenoorden (W.B.O.) en de Algemene bijstandswet (A.B.W.), wat betreft het bieden van adequate huisvesting en verzorging aan verzorgings-behoevende religieuzen in kloosters. Dankzij deze regeling kon voortaan een klooster of een gedeelte daarvan, dat speciaal voor verzorgingsbehoevende religieuzen was ingericht, als bejaardenoord in de zin der wet worden erkend. Het betrof nog integrale delen van een bestaand klooster, "gangen geschikt gemaakt voor", zoals men zei. Er werd sindsdien gesproken van een '*wettelijk kleed over een klooster*'. Met deze erkenning konden de religieuze instituten, als houder van de voorziening, voortaan een beroep doen op medefinanciering door de overheid. Terzijde kan hier opgemerkt worden dat religieuzen in andere Europese landen jaloers zijn op deze constructie. In de meeste landen, en zo ook in de Verenigde Staten, dragen de religieuze instituten zelf alle kosten voor de verzorging en verpleging van de oudere leden. Dat wordt daar als een heel zware last gezien. Ook in dit

opzicht zijn de Nederlandse religieuzen dus een 'apart geval'.

Hoewel het betreffende klooster door deze constructie een intramurale instelling werd, veranderde er voor de bewoners niet zoveel. Zij bleven in een vertrouwde omgeving temidden van mede-religieuzen wonen en leefden in de hen vertrouwde gemeenschap met de niet-geïndiceerden. Het karakter van het huis werd bepaald door de gewoonten en de spirituele achtergrond van het instituut. Deze 'thuis'situatie komt feitelijk overeen met het actuele beleidsdenken van de overheid, dat er op gericht is de oudere medemens zo lang mogelijk in de eigen vertrouwde omgeving te houden.

Het aantal klooster-verzorgingshuizen en de daarbij behorende capaciteit zijn jarenlang vrij stabiel gebleven. Nu nadert het moment waarop het aantal beschikbare bedden de behoefte gaat overtreffen. Vervolgens wordt 2001 een belangrijk jaar. Vanaf 1 januari van dat jaar vallen de verzorgingshuizen onder de AWBZ.

Naast de daling van de behoefte aan plaatsen voor religieuzen in de kloosterverzorgingshuizen, nodigen die nieuwe wijze van financiering en andere externe ontwikkelingen tot een (her)bezinning op de toekomst. Hierbij speelt een aantal vragen, zoals:

* *Hoe groot moet een kloosterverzorgingshuis als voorziening zijn om goede zorg te kunnen blijven verlenen?*

* *Is samenwerking met andere kloosterverzorgingshuizen gewenst of nuttig?*

Bij het beantwoorden van deze vragen kiest men voor een blijvende bijzondere positie.

* *Men kan ook deze vraag stellen: Moet men wel aan de structuur en positie van een kloosterverzorgingshuis hechten?*

Men kan er namelijk ook aan denken buiten de structuur van de bijzondere voorzieningen te treden. Men kan afspraken maken met een civiel verzorgingshuis, dat er een gemeenschap gevestigd wordt. En wat er momenteel in nogal wat situaties gebeurt: men kan ervoor kiezen met het kloosterverzorgingshuis “de lekenmarkt” op te gaan en te integreren in het zorgaanbod in de regio. Op zich is dit een begrijpelijke keuze.

De meeste kloosterverzorgingshuizen hebben immers, na ingrijpende ver- of nieuwbouw en/of renovatie-processen, nog maar weinig weg van de uiterlijke verschijningsvorm van een klooster. De meeste kloosterverzorgingshuizen zijn moderne zorgorganisaties geworden, die voor de kwaliteit van de geboden huisvesting en aanwezige installaties bepaald niet onderdoen voor de gewone verzorgingshuizen. Van “gangen geschikt gemaakt voor” is al lang geen sprake meer. Over het algemeen genomen kunnen de kloosterverzorgingshuizen als professionele zorginstelling de toekomst in de regio met een gerust hart tegemoet treden en zij slaan op de markt van zorgaanbieders als concurrenten geen slecht figuur. Dat gegeven is een compliment waard aan de besturen van de religieuze instituten en van de kloosterverzorgingshuizen, en aan de directies ervan. Men stelt blijkbaar hoge eisen

aan de omgeving waarin zorgbehoeftige religieuzen worden opgenomen.

Deze professionalisering vormt een bodem en een uitdaging voor een visie op de toekomst. Immers als professionele organisatie zal men het gestadig afnemend aantal religieuzen, als bewoners of als toekomstige bewoners, als een bedreiging zien. De organisatie zoekt de continuïteit, het voortbestaan, en is daar ook op voorbereid; men zoekt niet het langzaam kleiner worden en tenslotte de afbouw. Dat streven naar continuïteit wordt versterkt door de markt, die er in deze provincie (Noord-Brabant) zeker lijkt te zijn met het te verwachten aantal ouderen en zorgbehoevenden.

Het bestuur van het religieus instituut of dat van het kloosterverzorgingshuis staat dan voor een moeilijke beslissing, waarin meerdere belangen tegen elkaar moeten worden afgewogen. Deze bijdrage wil één aspect van de complexe situatie onder de aandacht brengen.

Wat is de situatie van de huidige bewoners van een kloosterverzorgingshuis, van degenen voor wie het tot nu toe bedoeld is? Het zijn oudere religieuzen, hulpbehoevend, zorgbehoevend. Maar het blijven religieuzen en als zodanig kijken zij in deze fase van hun leven terug op hun actieve leven, met de mooie en minder mooie dingen die er gebeurd zijn. Als religieus treden zij de laatste fase van hun leven in en als religieus hebben zij de opdracht deze fase van hun leven te beleven. Het is de levensfase van de rust, hopelijk van het genieten na een arbeidsintensief leven. Zo arbeidsintensief soms dat het eigen geestelijk, spiritueel leven niet altijd de aandacht kon krijgen die misschien nodig was. En plots is er in deze levensfase alle tijd voor. De meest onzekere fase van het leven staat voor

hen: zij moeten zich verhouden tot de eindigheid van hun leven. Heeft het beantwoord aan de keuzes die zij maakten, zijn zij er gelukkig in geworden, hebben zij anderen gelukkig gemaakt? Het religieus-zijn houdt nu niet op, maar moet voltooid worden. Ook in deze fase moet de afzonderlijke religieuze/s terug kunnen vallen op haar/zijn instituut, op dezelfde manier als toen dit instituut de religieus/ze droeg toen zij/hij in de actieve periode moeilijk werk deed. Die voltooiing is de opdracht voor deze oudere religieus zelf en het is de opdracht voor het bestuur, dat immers de zorgplicht houdt, de voorwaarden voor deze fase mogelijk te maken.

Als men de keuze maakt om de “lekenmarkt” op te gaan, als men een gemeenschap gaat vestigen in een leken-verzorgingshuis, dan is het niet meer in de eigen bestuurlijke hand hoe de omgeving voor de zorgbehoeftige mede-zusters en –broeders er uit gaat zien. Het systeem waarin men zich voegt, zal eigen regels stellen. Het karakter van het verzorgingshuis zal langzamerhand, maar onmiskenbaar veranderen als er steeds meer leken worden opgenomen; het bestuur zal op termijn niet in religieuze hand blijven en andere belangen dan die van het religieuze instituut krijgen.

Op zich hebben religieuze instituten ervaringen met dat soort ontwikkelingen: zo zijn in de jaren zestig en zeventig de eigen scholen en ziekenhuizen overgegaan in andere bestuurlijke handen, in een verantwoordelijkheid die er vanuit de maatschappij voor genomen is. Dat is een ontwikkeling die achteraf onontkoombaar is gebleken en die, naar mijn inschatting, niet negatief beoordeeld wordt. Toch is er nu iets anders aan de hand. Het kloosterverzorgingshuis naar de “lekenmarkt” laten gaan of brengen, of een gemeenschap, eventueel de laatste

van een religieus instituut, in een leken-verzorgingshuis onderbrengen, impliceert de eigen bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het wonen van een deel van je gemeenschap uit handen geven. Op het moment dat dat gebeurt, ben je zelf als bestuur van het religieus instituut er nog dicht bij, en is er invloed mogelijk. Maar hoe gaat dat over vijf, tien of vijftien jaar?

Het lijkt mij daarom zeer aanbevelenswaardig harde afspraken te maken over die huisvestings-situatie. Blijft een religieus leefklimaat mogelijk: is er een kapel, blijft die er; blijft er waar nodig ruimte voor het eigen religieuze dagritme; houdt de organisatie rekening met de momenten van gezamenlijke vieringen; wordt de groep religieuzen in het huis erkend als een leefgemeenschap, blijft er een eigen huiskamer/-ontmoetingsruimte (want de gemeenschap blijkt bij onderzoek steeds belangrijker te worden in de beleving van religieuzen); blijft de rol van de overste erkend in het huis, in de organisatie? Wordt het personeel gevormd door informatie over de eigenheid van het religieuze leven; is er voldoende pastorale zorg/geestelijke begeleiding? Kan/moet men op een aantal gebieden, bijvoorbeeld op dat van de pastorale/geestelijke begeleiding extra voorzieningen financieren om de eigen religieuze leefsfeer te behouden?

“Zorg op maat”, centraal stellen van de cliënt: het zijn de thema's, waarmee het zorgbeleid vastgesteld wordt. Voor religieuzen stellen die thema's heel eigen eisen aan de zorgstructuur waar zij in gaan leven. De huidige besturen van religieuze instituten moeten die, voorzover mogelijk, voor de toekomst vastleggen. Hoe blijven die besturen de belangen behartigen van deze leden van hun instituut; blijven de leden in het verzorgingshuis ten volle lid van het instituut?

Je kunt zeggen dat de eerste

kloosterbejaardenoorden, delen van een bestaand klooster in die beginfase, “zorg op maat” boden. Het is zaak die ook voor de toekomst te garanderen.

AL

Een frater manager

Interview met frater Henk van Vliet

Ongetwijfeld heeft frater Henk van Vliet iets van een bon-vivant. Als hij op vakantie gaat, gaat hij ver en lang. Als hij uit eten gaat, doet hij dat in een goed restaurant. Als hij een sigaar zou roken, zou dat geen kleurloos sprietje zijn, maar een fijne, sappige Havanna. Wie is deze lekker kokende, immer vrolijk ogende, graag provocerend algemeen econoom van de fraters van Utrecht, die binnenkort afscheid neemt als voorzitter van de FKR?

Nieuw-Engeland

Henk van Vliet (1941) is geboren te Utrecht, in de wijk Nieuw-Engeland (meer bekend als de schrijvers-/dichterswijk), toen aan de rand van de stad, grenzend aan Lombok. Het gezin van Vliet bestond naast vader en moeder uit zeven jongens, van wie er één jong is overleden.

Zijn vader was medefirmant van een elektrotechnische zaak en een ontzettend harde werker. Deed ook nog al het technische werk in de parochiekerk en exploiteerde het parochiehuis, met vele vergaderingen en feesten. Zijn vader is niet goed uit de oorlog gekomen; zat actief bij de ondergrondse en heeft daar blijkbaar veel meegemaakt. Daarover sprak hij overigens nooit. Henk, de op één na jongste, ervoer een tamelijk grote afstand tot zijn vader, die weinig thuis was. Maar als hij er was, was het meestal feest en dan werden er ook tochtjes ondernomen, bijvoorbeeld naar Schiphol, Soesterberg of Soestduinen.

De moeder van Henk kwam als veertienjarige, samen met haar zusje, als hulpje voor dag en nacht naar de grote stad. Henk karakteriseert zijn moeder, die op 91-jarige leeftijd overleed, als een wijze vrouw, met veel interesses en een open instelling. Zijn moeder heeft na het voortijdig overlijden van zijn vader (op 55-jarige leeftijd) geheel zelfstandig het gezin “gerund”.

Vader en moeder van Vliet leerden elkaar kennen bij de Utrechtse Operettevereniging. Muzikaliteit speelde in het gezin een grote rol. Thuis werd veel gezongen, midden in de woonkamer prijkte de vleugel. Henk was, evenals zijn oudere broer, lid van het jongenskoor en kreeg pianoles, zonder veel succes overigens. Een broer van Henk echter ontwikkelde zich tot een vermaard jazzpianist, speelde met Rita Reijs en trad jarenlang op in een nachtclub. Er was in huize Van Vliet bepaald geen sprake van een benepen katholiciteit. Eerder was deze als vrijzinnig te duiden. Zo sloeg zijn moeder zonder scrupules wel eens de zondagsmis over en was ze al vrij snel een enthousiast deelnemster aan de jongerenmissen. De kinderen mochten wel studeren, maar het hoefde niet. Verscheidene broers van Henk zijn dan ook pas op latere leeftijd gaan studeren. Het commerciële element hebben ze echter allemaal met elkaar gemeen.

De lagere school doorliep Henk op de Thomas à Kempisschool, één van de drie fraterscholen in de wijk, die een goede naam had. Ook “boeren en buitenlui” uit bijvoorbeeld Vleuten/de Meern kwamen er naar toe. Velen stroomden daarna door naar het Gregoriuscollege van de fraters. Maar Henk ging na de lagere school naar het internaat van de fraters in Zeist.

Dat was in de goed katholieke wijk, met veelal grote gezinnen, bepaald niet uitzonderlijk. Drie buurjongens gingen ook en veel jongens gingen naar een seminarie. Ook een oudere broer van Henk koos voor de religieuze levensstaat en werd pater Franciscaan.

Frater worden

Het ging dus splenderwijs. Fr Van Vliet: *Je was en werd als het ware door de fraters "ingepakt": de fraters organiseerden prachtige zomerkampen, hadden voetbalclubs en zangkoren en stimuleerden natuurstudie via Nabu (naar buiten!) clubs. Regelmatig kwamen fraters op school, net teruggekeerd uit de missie, en vertoonden indrukwekkende dia's.* Dat was de sfeer waarin Hennie -zoals hij toen heette- zijn ouders liet weten frater te willen worden. Zijn ouders informeerden daaromtrent één van de fraters op school en spoedig was Henk in contact met één van de twee "ronselaars" van de Congregatie. Promotieboeken met prachtige foto's maakten hem nog begeriger! Tot misdienaar heeft hij het overigens nooit gebracht. Daarvoor was hij niet geschikt. Hij typeert zichzelf in die tijd (en nog lang erna) als lastig, vervelend, agressief, tegendraads. Werd van de verkennerij afgestuurd en was thuis soms niet te handhaven. Uit recent onderzoek is gebleken dat kleurstoffen bij jonge mensen tot hyperactief gedrag kunnen leiden. Achteraf vermoedt hij dat zijn gedrag mede werd bepaald door een allergie voor kleurstoffen.

Toch toog hij in 1954 naar het internaat van de fraters in De Bilt. Hoewel hij een HBS-indicatie had, moest hij de MULO volgen, als voorbereiding op de kweekschool. Dat betekende te weinig intellectuele uitdaging voor hem. Hij verveelde zich, werd ook vervelend, ging klieren. Een en ander leidde tot affaires, die Henk achteraf enkel als zeer puberaal gedrag kan duiden. *Ik ging me uitdagend gedragen. Stiekem ging ik*

*met een andere jongen naar de film "Sissi, de Keizerin". Eén van de medewerkers van school had ons gezien en -toevallig- een foto gemaakt van ons beiden voor een grote lichtreclame met uitdagende foto van Sissi. Gevolg was schorsing voor enkele weken. Op het kloosterterrein van de fraters stond een electriciteits-huisje, met de bekende tekst: "levensgevaarlijk, niet aanraken". Opzichtig lieten een vriend en ik ons ervoor fotograferen en toonden de foto aan de prefect. Gevolg was opnieuw schorsing. Desalniettemin haalde hij in de reguliere tijd het staatsexamen MULO-B (MULO met wiskunde), inclusief het godsdienstdiploma. Op de kweekschool ging het vervolgens vrij snel mis. Geïnspireerd door de linkse studentenbeweging ging hij overal tegen aanschoppen. Met name het gezag - de directeur van de kweekschool - moest het ontgelden. Enkele - ook gezaghebbende - fraters hielden Henk echter de hand boven het hoofd, met als gevolg dat men hem niet durfde te verwijderen. Wel werd hij na verloop van tijd van de kweekschool gehaald. Hij moest de portier gaan helpen en assisteren op de ziekenafdeling. *Daar kwam je nogal eens fraters tegen die het wel prachtig vonden als iemand zich afzette tegen de, in hun ogen, hoogmoedige onderwijsgevende confraters! Toch achtte de leiding me allengs nog niet rijp voor het religieuze leven. Ik moest er nog maar eens goed over nadenken en werd naar huis gestuurd.**

Terug naar de fraters

Henk ging - via bemiddeling van de frater-directeur van de Gregoriusmulo - werken bij V&D, in de woning-inrichting. Toentertijd werd het Kanaleneiland gebouwd en daar heeft Henk heel wat tapijten gelegd en vitrages opgehangen. Hij kreeg een vriendin uit een wijk verderop, die later getrouwd is met een volle neef. Desondanks wilde Henk terug, hij wilde persé frater worden. Steeds had

hij met verscheidene fraters contact gehouden. Zij adviseerden hem eens te gaan praten met de algemeen-overste. Dit gesprek verliep voorspoedig en hij werd toegelaten tot het postulaat. Hij was werkzaam op de ziekenafdeling en deed tegelijk Kinderbescherming A en B. Fr van Vliet: *Aan deze tijd bewaar ik goede herinneringen. De betreffende groep postulanten (zo'n twaalf jongemannen van 18 à 19 jaar) bestond uit fijne kerels. Tegelijk moet ik echter nuchter vaststellen dat buiten mijzelf géén van hen frater werd. Ik had mijn strijd al gestreden.*

Na verloop van tijd kwam Henk terecht bij de financiële administratie van het schoolbestuur der fraters. Doordat er veel scholen werden gebouwd, kwam hij overal en leerde veel mensen kennen. Fr van Vliet: *In 1966 legde ik de eeuwige geloften af. Helder had ik voor ogen dat ik door het leven wilde als frater. Ik had er voor moeten vechten, maar heb daarna ook niet echt meer getwijfeld. Wel had ik het vaak moeilijk als er weer iemand uittrad, prachtkerels vaak. Gelukkig is er nu met velen van hen weer hartelijk contact.*

Na zijn eeuwige professie ging fr Van Vliet conform zijn wens naar Borculo, naar het instituut der fraters voor wat nu residentiële jeugdhulpverlening heet. Hier verblijven jongeren van 6 tot 18 jaar die in gezin en op school gedragsproblemen geven. Hier begon fr Van Vliet als groepsleider, volgde tevens een parttime-opleiding aan de sociale academie Markendael te Breda. Snel werd hij leidinggevende (hoofd, begeleider groepsteams, adjunct-directeur interne organisatie inclusief externe contacten met politie en justitie). Vijfentwintig jaar heeft hij hier met volle overgave gewerkt. In september 1991 verliet hij Borculo. Fr van Vliet: *Vanaf 1982 maakte ik ook – parttime – deel uit van het Algemeen Bestuur van de Congregatie. Alles bij elkaar waren die laatste 10 jaren tropenjaren. Moe maar voldaan nam ik in september 1991 afscheid.*

Bestuursfuncties

Inmiddels vervulde – en vervult – fr Van Vliet heel wat bestuursfuncties. Zo is hij lid Raad van Toezicht van de Domstadacademie, van het bestuur Welzijnsfonds Vught (projecten, met name in de jeugdhulpverlening), van de Mgr. Van Rijststichting Vught (projecten in de levensbeschouwelijke sfeer in jeugdhulpverlening), van het Onderwijsfonds in Utrecht (innovatieprojecten in het basis-onderwijs), van het ondersteuningsfonds katholiek onderwijs stad Utrecht (met name ten behoeve van de Domstadacademie) en is hij namens de SBCN lid aandeelhoudersvergadering van Raptim.

Vlak na zijn vertrek uit Borculo werd hij benaderd door de SBCN om lid te worden van de FKR. Hij stelde zich beschikbaar en werd binnen korte tijd voorzitter. Aanvankelijk had hij vrij veel moeite om te wennen. Fr Van Vliet: *In Borculo had ik gewerkt in een goed “geolied instituut”, binnen de bredere context van de KNR liep het niet bijzonder gesmeerd. Hier niet zo “to the point”, een en ander liep langs eindeloze omwegen. Vergaderingen waren gezellig, maar hadden ook iets stroperigs. Nadrukkelijk stelt fr Van Vliet dat de sfeer binnen de FKR altijd goed was, ondanks verschillen van inzicht. Er deden zich spanningen voor binnen het bureau in de personele sfeer die ook direct de FKR troffen: hoe met leiding en met personeelsleden om te gaan, daarbij de voorbeeldfunctie in het oog houdend, die religieuzen zijns inziens dienen te hebben? Ook de relatie van de FKR met het bestuur KNR stond in die jaren onder druk.*

Niet enkel begrotingen en jaarstukken stonden de afgelopen jaren op de agenda van de FKR, maar ook veel andere belangrijke onderwerpen. Fr Van Vliet noemt er willekeurig enkele: *de pensioenproblematiek van priester-religieuzen in de parochie, praktische regelingen bij uittreding, de congregatiebijdrage, ethisch beleggen,*

ouderenbeleid religieuzen, het profijtbeginnel, dienstverlening inzake onroerend goed, de wet mentorschap, de werkgroep OER, de Algemene Economenvergadering, de ARBO-Risico-inventarisatie & evaluatie en toekomstplanning. Fr Van Vliet heeft er als voorzitter naar gestreefd dat zaken binnen de FKR goed "uitgediscussieerd" werden, zodat er naar derden toe een eenduidig standpunt kon worden ingenomen, ondanks aanvankelijke meningsverschillen. De goede intermenselijke contacten, het bijeen blijven heeft hij zeer gewaardeerd. Bijna acht jaar is fr Henk van Vliet voorzitter geweest van de financiële commissie der religieuzen. Enige tijd geleden heeft hij het bestuur KNR laten weten als voorzitter te willen terugtreden, met name vanwege zijn veelvuldig verblijf in het buitenland. Als algemeen econoom van zijn congregatie vertoefte hij regelmatig voor langere tijd in Indonesië en Afrika. Dit impliceert dat hij zich meer bezighoudt met economische problemen in die provincies dan in Nederland. Daardoor ervaart hij ook een grotere afstand tot de zaken die binnen de FKR aan de orde komen.

Ontspanning

Eenmaal per jaar laadt hij de batterij op, dan gaat hij erop uit, vijf á zes weken vakantie vieren, rondtrekkend. Zo was hij verscheidene malen in Marokko, maar ook in Griekenland, Joegoslavië en de Spaanse binnenlanden. Dat bood hem tevens de gelegenheid om de buitenlandse kinderen die in Borculo verbleven beter te begrijpen. Steeds meer was daar sprake van een allochtonenproblematiek. Fr van Vliet: *Aanvankelijk legde ik mijn vakanties vast in foto's. Fotograferen, en zelf ontwikkelen deed ik graag en veel. Tegenwoordig maak ik films/video's, niet alleen van de vakantie, maar ook over uiteenlopende onderwerpen, bijvoorbeeld over het noviciaatsleven*

respectievelijk het afleggen van de eeuwige gelofte in Indonesië over alle fraterhuizen daar en scholen in ontwikkeling, over een straatkinderenproject in Kenia en hoe het verzorgingshuis van onze Congregatie in de Bilt functioneert. Veelal poog ik ook een karakteristiek stukje natuur van het betreffende land in beeld te brengen, bijvoorbeeld de kratermeren in Flores.

Gelukkig heeft hij ook weer meer tijd om te lezen, niet zozeer boeken alswel een grote variëteit aan tijdschriften. De prachtige tuin om "zijn" huis vraagt ook de nodige aandacht.

Tenslotte

Hij is en blijft een positief ingesteld persoon, al is dat niet altijd gemakkelijk in deze fase van afbouw van de Congregatie in Nederland. Maar dit naar zijn mening onvermijdelijke proces moet waardig plaatsvinden. Er is over de geschiedenis van de Congregatie hier te lande veel positiefs te vertellen, maar er zijn uiteraard ook minder prettige aspecten. Fr van Vliet: *Ik probeer deze negatieve dingen een plekje te geven, vaak in het licht van de voorbije tijd en ze daar ook te laten. Dan kan ik de positieve zaken koesteren. In deze sfeer heeft de Congregatie ook recent op grootse wijze haar 125-jarig bestaan gevierd.*

Voor de meer religieuze functies binnen de Congregatie zal men hem niet snel vragen. Ook zijn confraters zien in hem met name de financieel-economische manager. Toen hij kort geleden van vakantie terugkwam en vertelde dat hij in Cluny, Taizé en Echternach was geweest, keek men verbaasd op. Die Henk! Dat hem dat interesseert. Fr Van Vliet: *En dat terwijl ik toch in de allereerste plaats frater ben en wil zijn. Maar misschien wil ik ook nog wel te veel tegendraads zijn, koketteer ik er zelfs mee!*

BW

Vijfde ontmoetingsbijeenkomst leden 'kleine congregaties' SNVR

20 oktober 1999, 's-Hertogenbosch

Het is gebruikelijk bij de bijeenkomsten voor leden van zogenaamde 'kleine congregaties' van de SNVR dat het ochtendgedeelte verzorgd wordt door een zuster uit de eigen kring. Ook tijdens de laatste bijeenkomst was dat het geval. Dit keer vertelde zuster Taci Keurntjes over haar ervaringen in de parochie. Hier volgt een korte samenvatting van de ervaringen van zr Taci.

Naar aanleiding van de komst van een nieuwe pastoor is ze in 1978 meer betrokken geraakt bij de parochie. Hij zocht naar verbreding van het draagvlak en twintig jaar geleden begon men met een lectorengroep. Geleidelijk ontwikkelde het zich verder. De groep komt nu ongeveer een keer per maand bijeen om samen te kijken naar de inhoud van de lezingen. In 1980 werd zr Taci verzocht om mede de zorg voor de liturgie op zich te nemen. Daarmee stemde ze in op voorwaarde dat ook anderen hierin betrokken zouden worden. Een groepje ging van start met zich te bezinnen op een aantal vragen. Terwijl het groepje nog oriënterend bezig was op dit terrein, kwam er tijdens een vakantieperiode van de pastoor een vraag naar een avondwake. Nee zeggen was moeilijk en dus koos men voor die eerste keer voor een woord- en communiedienst. Enkele weken later vertelde de weduwe dat de zuster de mis heel mooi had gedaan. Voor veel vooral oudere mensen is iedere kerkdienst een mis. Men ging in het voorjaar van 1987 inhoudelijk aan het werk en in het najaar van 1988 was men zo ver dat de eerste avondwake gehouden kon houden. Zr Taci: *Wij hebben geen standaarddiensten. Voor iedere dienst bezoeken we de familie, bepalen in overleg het thema en maken een apart boekje. Hoe meer mensen erbij betrokken zijn hoe beter. Dan pas voelt het als iets van henzelf. Als het even kan vinden wij het van belang om met tweeën aanwezig te zijn. Niet omdat we het niet alleen kunnen, maar om*

aan te geven dat wij vanuit een groep werken. Het bezoek aan nabestaanden is een van de moeilijkste dingen. Om voor mensen die je niet kent na een gesprek van een uur een persoonlijke avondwake samen te stellen is niet simpel. Je hebt nooit veel tijd om na te denken. Het moet gebeuren in een kort tijdsbestek. Toch is dit een van de weinige mogelijkheden om aan mensen die niet meer naar de kerk gaan, niet meer geloven, iets over te dragen van wat geloven voor ons kan betekenen. Bij de avondwake ligt het accent op de nabestaanden en bij de uitvaart op de overledene. Soms hoor je enkel negatieve dingen over de overledene. Je wilt eerlijk blijven, maar moet dan proberen wat je zegt over de overledene zo te formuleren, dat het voor iedereen herkenbaar is en toch niemand krenkt. Er komt soms veel naar boven. Ik denk bijvoorbeeld aan de acht kinderen, die met elkaar een dienst voor hun overleden vader in elkaar wilden zetten. Mij werd gevraagd om toestemming voor het draaien van de CD "Papa" van Stef Bos. Dat was vooral voor de zoons een aangrijpend nummer, dat tot ontlading van emoties leidde. Hierin komt de tekst voor: Jij gelooft in God, dus jij gaat naar de hemel. En ik geloof niks, dus we komen elkaar nooit meer tegen. Maar papa, ik hou steeds meer van je. Het is belangrijk om de ruimte te geven. Sinds een aantal jaren hangen we tijdens de avondwake een kruisje met de naam van de overledene op. Dat is een speciaal moment in de avondwake. Die blijven een jaar

hangen, dan worden de families uitgenodigd tijdens een zondagse eucharistieviering.

Van de mogelijkheid om vragen te stellen werd gretig gebruik gemaakt.

Enkele voorbeelden ter illustratie.

Vraag: Hoe meer het op een Eucharistieviering lijkt hoe fijner de mensen het vinden. U zei echter juist dat het er niet te veel op mag lijken. Wat is daarmee mis?

Zr. Taci: Je moet goed weten waar je mee bezig bent en daarom moet bij het duidelijk gemaakt worden, dat het geen wijf doen nooit een mis kan zijn.

Vraag: Als de familie iets van de Spice Girls wil laten horen heeft iemand u dan gevolmachtigd om daar nee tegen te zeggen?

Zr. Taci: Ik denk dat we als "avondwakegroep", inclusief de pastor, zo dicht bij elkaar staan dat we op één lijn zitten. Het moet niet verwarrend worden voor de mensen.

Vraag: Zoals u bezig bent ervaar ik als toekomstgericht.

Zr. Taci: We hebben ons voorbereid op de situatie dat er geen priester meer zou zijn. Het beleid van de bisdommen is wat dat betreft ook van belang. De avondwake is geen punt, maar in de toekomst zullen wij er voor open moeten staan dat ook de uitvaartdienst door niet-gewijden wordt geleid. Wat ik wel triest vind is de situatie waarin de kinderen van een overledene, die regelmatig in de kerk kwam, besluiten om helemaal niets te doen.

Vraag: Is het niet doodvermoeiend voor de familie dat zowel de pastoor als een lid van uw groep langskomt?

Zr. Taci: Nee, dat is geen bezwaar. Ze zeggen andere dingen tegen de pastoor dan tegen ons.

Vraag: U vertelde dat het initiatief uitging van de pastoor, dat lijkt me essentieel. Er zijn veel vrouwen die zoiets zouden willen, maar je moet een priester treffen die dat wil.

Zr. Taci: Ja, dat is een basisvoorwaarde. Als die ruimte er niet zou zijn geweest, dan was het niet mogelijk. Onze pastoor is er zelf ook door gegroeid. Laatst bij een parochiefeest, waar zijn 40-jarig priesterfeest werd gevierd luidde het thema: *Werkers in de wijngaard.*

Zr. Taci heeft documentatiemateriaal meegebracht: een literatuurlijst, een folder over de avondwake, enkele teksten en een uitgewerkte dienst. Wie dat wil mag een en ander meenemen.

Na de lunchpauze hield zr Taci een korte inleiding. Vervolgens werden teksten uitgereikt, aan de hand waarvan de aanwezige zusters in groepjes met elkaar van gedachten kunnen wisselen. Daarbij diende een aantal vragen als handreiking.

Uit de evaluatie bleek dat men de bijeenkomst zeer had gewaardeerd.

De voorbereidingsgroep werd met name gecompimenteerd met de goed verzorgde uitnodiging, het programma en de organisatie van deze dag.

Tot slot werden enkele suggesties gedaan voor een volgende bijeenkomst, die in september 2000 zou moeten plaatsvinden. Na een slotviering wenste men elkaar van harte wel thuis en graag tot volgend jaar.

WvdV

Impressie van de Algemene Economedag

21 oktober 1999 - Utrecht

Na lange tijd was er dan eindelijk weer eens een Economedag, in de wandelgang meer bekend onder de benaming AEV (Algemene Economen Vergadering). Lange tijd zijn deze bijeenkomsten georganiseerd in Klooster Mariënborg te 's-Hertogenbosch, in één week gedurende drie dagen, telkens weer een andere groep van maximaal 100 personen.

Dat betekende dat de inleiders driemaal – min of meer – hetzelfde verhaal moesten houden. Om dit te voorkomen, werd deze bijeenkomst belegd in de Hogeschool Domstad te Utrecht, gelegen dichtbij het Centraal Station. Ongeveer 275 deelne(e)m(st)ers kwamen hier bijeen, om te luisteren naar verhalen over toekomstplanning van religieuze instituten, over het gereorganiseerde bureau KNR, over wettelijke regelingen waarin religieuzen een eigen positie innemen en over de toekomst van kloosterarchieven. Tussendoor was er ruime gelegenheid om elkaar ook in de informele sfeer te ontmoeten.

Bij binnenkomst ontvingen de deelne(e)m(st)ers een tweetal KNR-brochures, getiteld *'Toekomstplanning, religieuze instituten op de drempel van een nieuw millennium'* (KNR-publikatie nr. 21) respectievelijk *'Overheid en Religieuzen (OER), een inventarisatie van regelingen'* (KNR-publikatie nr. 22). Beide brochures werden op deze dag toegelicht.

De dag werd ingezet door pater M. Timmermans O.Carm., provinciaal van de Carmelieten. Hij vroeg aandacht voor de immateriële aspecten (spirituele, pastorale, psychologische) die een rol spelen bij de toekomstige bestuurbaarheid van religieuze instituten. Sterk benadrukte hij dat religieuze instituten in deze fase van – veelal – materiële afbouw niet moeten vergeten dat er ook vele mogelijkheden zijn van religieuze

opbouw, van roeping volbrengen, van een houding aankweken om je vrij en onbekommerd in het onbekende te storten, misschien zelfs weer meer dan voorheen pionier omwille van God te worden.

De heer R. Moulen Janssen, staflid bureau KNR, lichtte vervolgens beknopt de brochure *'Toekomstplanning'* toe. Hij besprak onder meer verschillende opties in de ouderenzorg en stipte denkrichtingen aan voor toekomstplanning.

Na de lunch presenteerde de heer A. Leys het 'nieuwe' bureau KNR na afronding van het reorganisatieproces. De Samenwerkingsverbanden, zo stelde hij, werken nu veel duidelijker samen in de KNR, de komst van de eerste leek in het Dagelijks Bestuur KNR werd aangekondigd, de personeelsformatie van het bureau is ingekrompen – van 26 naar 18 formatieplaatsen – en de commissiestructuur is aangepast.

Vervolgens besprak de heer J. van de Laar, adviseur van de Zusters Onder de Bogen en voorzitter van de werkgroep OER, de brochure *'Overheid en Religieuzen'*. Hij benadrukte dat de werkgroep van mening is dat een religieus principieel geen bijstand respectievelijk huursubsidie moet aanvragen en schetste aan de hand van enkele concrete situaties regelingen van fiscale aard respectievelijk met betrekking tot de sociale wetgeving, waarbij het begrip *'gemeenschappelijke huishouding'* een rol speelt.

Tenslotte hield pater Rademaker, oud-provinciaal van de Paters van de HH Harten, een vurig betoog over *'Kloosterarchieven in Nederland'*. Hij gaf kort aan wat we aan archieven moeten bewaren en waar en waarom. Tevens benadrukte hij wat in dit verband de taak kan zijn van de Stichting Dienstencentrum Kloosterarchieven Nederland (KAN).

Na de betreffende inleidingen was er gelegenheid voor discussie. Vooral de problematiek met betrekking tot de gemeenschappelijke huishouding bij tweepersoonsrelaties gaf hiertoe aanleiding. Centraal stond hierbij de vraag: dienen we ons als religieuzen principieel op te stellen in *kerkrechtelijke* zin – zodat er enkel sprake is van een *verticale zorgplicht* – of in *maatschappelijke* zin – zodat er een *horizontale zorgrelatie* tegenover je medezuster/-broeder bestaat? Of is er een combinatie van beide standpunten mogelijk? Het verlossende – eenduidige – antwoord werd niet geboden.

De centraal gelegen Hogeschool Domstad bleek voor dit doel over een uitstekende accommodatie te beschikken: een ruime, aantrekkelijke plek voor vergaderingen, pauzes en het gebruiken van de lunch.

Natuurlijk zijn er ook kritische kanttekeningen te plaatsen: een betere

verdeling van de pauzes, die ook (nog) langer mogen duren, de sprekers wijzen op helder spreken en articuleren, de brochures tevoren toezenden, een betere – hogere – temperatuur in de zaal en meer economische onderwerpen op het programma. Allemaal zaken om rekening mee te houden, maar in het algemeen kan gesteld worden dat er sprake was van een geslaagde dag. Dat bleek ook uit de antwoorden op de getourneerde vragenformulieren.

Tot slot: binnenkort ontvangt u een uitgebreid verslag van deze dag en tevens de uitnodiging tot het bijwonen van één van de vier regiodagen die in de loop van februari respectievelijk maart 2000 gehouden zullen worden. Op deze regiodagen zullen de eerder vermelde brochures centraal staan. Tot dan!

BW

Nabestellen van de genoemde brochures *'Toekomstplanning, religieuze instituten op de drempel van een nieuw millennium'* (KNR-publikatie nr. 21) respectievelijk *'Overheid en Religieuzen (OER), een inventarisatie van regelingen'* (KNR-publikatie nr. 22) is mogelijk tegen kostprijs. Deze prijs bedraagt fl. 6,- per exemplaar. U kunt hiervoor contact opnemen met mw. S. Hobeijn, tel. 073-6921309

Vergaderingen/studiedagen in 2000

25 januari: bijeenkomst nieuwgekozen besturen (bureau KNR)
26 januari: Besturendag WRGV in Amersfoort (Ter Eem).
27 januari: open dag CMC
22 februari: KNR-regiodag Warmond
24 februari: KNR-regiodag Den Bosch
15 maart: KNR-regiodag Maastricht
16 maart: KNR-regiodag Breda
21 en 22 maart: AV-SNPR
11 mei: bijeenkomst AMA/PIN (vluchtelingen)
18 en 19 mei (Heeze): AB/SBCN
31 mei: AV/SNVR
7 juni: AB/KNR
24 en 25 oktober: AV-SNPR
16 en 17 november (Heeze): AB/SBCN
29 en 30 november (Heeswijk): AV/SNVR
6 december: AB/KNR

Het leven moet niet langs je heenglijden

In gesprek met br. Ton Paardekooper

Als kind twijfelde hij tussen boer of onderwijzer worden. De broeders van St.Louis, bij wie hij schoolging, zagen in hem vooral een leerkracht in de dop. Eenenvertig jaar lang gaf hij zijn beste krachten aan het onderwijs. Onlangs nam hij afscheid van 'zijn' basisschool in Alkmaar. Gesprek met een van de laatste religieuzen in het onderwijs.

Br. Ton Paardekooper (1936) werd geboren in Amsterdam (Oud-West) in een – naar zijn zeggen – ‘doorsnee katholiek gezin’ met twee kinderen.

Tijdens de tweede wereldoorlog ging hij een tijdje naar Alphen (ten zuiden van Tilburg) om aan te sterken. De overgang van de grauwe stad in oorlogstijd naar het buitenleven was erg groot; met volle teugen genoot hij van de ruimte, de lucht, de bossen en het vrije leven op een boerderij. Eenmaal weergekeerd trof hij op de "Sancta Mariaschool" een paar broeders van St. Louis aan die zijn sympathie wekten.

Br. Paardekooper: *Een paar herinneringen: Ze maakten het gezellig in de klas, vooral het zingen vond ik mooi. Aan het eind van de oorlog en vlak na de bevrijding liepen we allemaal op klompen of "kleppertjes" (een soort houten sandalen) en als die stuk waren (hetgeen vaak het geval was) dan kon je ze voor de klas van de broeder zetten en dan waren ze 's middags als je weer naar huis ging gemaakt.*

Als twaalfjarige kwam hij op het juvenaat, waar hij veel last van heimwee had. Br. Paardekooper: *Je was eigenlijk nog veel te jong om zo lang van huis te gaan. Je mocht maar drie keer per jaar met de vakanties naar huis. Ik bewaar goede herinneringen aan enkele surveillanten die in de gaten hadden dat ik heimwee had en dat probeerden op te vangen.*

Nu terugblikkend op die periode in zijn leven overheerst het besef van gemis aan continuïteit in de contacten met zijn naaste verwanten. Br.

Paardekooper: *Ik had één zus en doordat ik zo weinig thuis kwam zijn er diverse leemten in mijn herinneringen aan het ouderlijk huis. Door het beschermde internaatleven leefde je tamelijk onbekommerd. Later begin je pas te beseffen dat je veel gemist hebt en dat is jammer. Ik maak daar geen verwijten over, want je moet het in die tijd zien, maar het was niet goed. Tijdens je postulaat en noviciaat mocht je drie jaar niet naar huis en zo groeide je van thuis weg. Later kun je dat gedeeltelijk weer inhalen. Tijdens de jaren op het juvenaat en de periode daarna is mijn vader langdurig ziek geweest. De zorgen die dat in een gezin geeft, zijn grotendeels langs mij heengegaan.*

Turbulente jaren

Na het junioraat begon broeder Paardekooper in 1958 zijn loopbaan als onderwijzer op de St.Adelbertusschool in Alkmaar. Na verloop van tijd kwamen spanningen aan de oppervlakte tussen de overgeleverde vormen van religieus leven en de aansluiting op de maatschappelijke en kerkelijke ontwikkelingen in die tijd. De dagorde was erg gereguleerd en dat leidde tot spanningen. Br. Paardekooper: *De voorgeschreven gebeden en religieuze oefeningen zeiden ons niet zoveel meer en waren moeilijk in te passen in ons dagelijkse werk. Er groeide een andere kijk op de verhouding werk en leven en we wilden meer boodschap aan elkaar hebben. We meenden dat onze ideeën in het grote convent onvoldoende tot hun recht kwamen. Zo groeide de gedachte om een klein convent te beginnen. De congregatie bood ons*

hiervoor de ruimte en we startten met een leefgroep aan de Westergweg. Deze groep markeerde de overgang naar een grotere vrijheid. Er was meer mogelijk en er waren meer contacten met buiten. De discussies echter bleven. Avondenlang, vaak tot diep in de nacht, hebben we gediscussieerd. We vroegen ons af: "Hoe vorm te geven aan een religieuze leefgroep?" of "Is het werk dat we doen (onderwijs) nog zinvol of moeten we uitzien naar andere taken?" en "Wat is de verhouding tussen leven en werken en is het mogelijk een gemengde leefgroep te beginnen?"

Doordat binnen de groep een exclusieve relatie ontstond en beide personen meer met elkaar wilden delen dan met de anderen, is de groep uiteengevallen. Ik vond dat heel jammer en heb het als een verlies ervaren. De noodzakelijkheid van een nieuwe keuze diende zich aan. Terug naar het oude convent wilde ik liever niet. Dat ik toen gebleven ben, is mede te danken aan het feit dat we in die tijd met een lid van de oude groep en enkele andere broeders een nieuwe groep hebben kunnen vormen.

Momenteel wonen er nog vijf broeders van onze congregatie in Alkmaar.

Onderwijs

De school, waaraan hij de meeste jaren van zijn arbeidzaam bestaan verbonden was als leraar en directeur bevindt zich in een achterstandswijk, al schuwt hij dat etiket, omdat het woord een negatieve klank heeft. Br. Paardekooper: *Je drukt de mensen hiermee een stempel op. Ter typering van de buurt: de bevolking is zeer gemêleerd. Naast de groep autochtone Nederlanders wonen er ook veel allochtonen. De school telt dan ook vele nationaliteiten. Bovendien ligt er binnen de wijk een woonwagenkamp, waarvan de kinderen de wijksschool bezoeken. Verreweg het grootste deel van de bewoners is laaggeschoold. Middelbare en hogere beroepen komen niet voor. Veel kinderen komen met een*

grote achterstand op taalgebied op school. De woningen zijn klein. Omdat een deel van de huizen te oud en bouwvallig is om opgeknapt te worden, is men bezig ze te slopen. Hier komt nieuwbouw voor terug, maar de afbraak geeft de wijk op die plaatsen een armoedig uiterlijk. Een school in een dergelijke wijk kent een diversiteit van problemen, maar vervult wèl een belangrijke functie. Deels vindt van de bevolking een doorstroming naar andere wijken plaats, maar een ander deel is "honkvast". Dan is het een voordeel dat je al wat langer in zo'n wijk werkt. Je krijgt de tweede generatie in de klas en je geniet gemakkelijker het vertrouwen.

Hij heeft altijd erg genoten van het contact met de kinderen. Broeder Paardekooper: *Kinderen geven je ook veel terug. Uiteraard had je je directeursstaken, maar het leraarschap was voor mij heel belangrijk, omdat het toch in de klas/groep gebeurt. Hiervoor heb je het beroep ooit gekozen. Wat ik zo fantastisch van kinderen vind, is dat ze kunnen vergeten. De ene dag geef je ze een standje en de volgende dag staan ze weer volkomen onbevangen voor je neus. De combinatie directeur/leraar werd me te zwaar. Vooral in verband met ziekten van leraren en het gebrek aan vervangers, stond ik (te) veel voor de klas. Ik kreeg het gevoel dat ik in beide taken tekort schoot. Kinderen hebben recht op een leerkracht, die uitgerust en fris voor de groep staat en de tijd heeft om z'n lessen goed voor te bereiden.*

In zijn beleving doen "lekenleraren" niet onder voor religieuzen. Br. Paardekooper: *Ik heb veel goede en gemotiveerde leerkrachten meegemaakt. Zowel religieuzen als niet religieuzen. De kinderen op school wisten het verschil tussen een broeder en de andere leraren allang niet meer. Veel kinderen dachten dat "broeder" mijn naam of achternaam was. Dit*

resulteerde in aanspreektitels als "meneer broeder" of "meester broeder". Anderen dachten dat het woord broeder een ander woord voor directeur was. Zo vroeg een kind, dat gehoord had dat ik van school wegging, me of meester Sjaak (mijn opvolger) nu de broeder werd. Dat ik het beroep zolang heb kunnen uitoefenen, komt voor een groot deel omdat ik leraren meegemaakt heb, die veel liefde voor het kind hadden, samen voor de zaak stonden en de school mee hielpen dragen. Omdat het niet de gemakkelijkste scholen zijn, is dit van onschatbaar belang.

Ontwikkelingen

Broeder Paardekooper: Een school is méér dan een plaats waar lesgegeven wordt. Kinderen moeten er zich veilig kunnen voelen en hun verhaal kwijt kunnen. Op zich zijn de meeste onderwijsvernieuwingen goed. Een school is geen eiland en maakt deel uit van de maatschappij. Onderwijs moet "bij de tijd" blijven. De laatste jaren zijn er veel veranderingen op de scholen afgekomen, zoals het werken met het leerlingvolgsysteem, "Weer Samen Naar School", informatica, schoolplan en schoolgids en nog wel meer. Wel heb ik het gevoel dat momenteel het accent te veel op het behalen van resultaten ligt. Alles moet meetbaar zijn (Cito-toets), maar of een school goed is hangt van veel meer zaken af. Een school kan ook niet alles tegelijk. Leraren moeten omgeschoold worden en tijd krijgen om zich een andere werkwijze eigen te maken. Onderwijsvernieuwing schiet zijn doel voorbij als er onvoldoende rekening wordt gehouden met het procesmatig karakter van de school. Leraren en kinderen kunnen niet alles tegelijk. Belangrijk is ook dat de leraren tijd en energie over houden voor het voorbereiden van hun lessen en voor de leuke kanten van het onderwijs: projecten, handvaardigheid, een excursie, leuke zanglessen, vieringen of zomaar voor een fijn verhaal.

Afscheid

Het afscheid van de school betekent de afsluiting van een tijdperk. Op dit keerpunt in zijn leven aanbeland, wil hij zich bezinnen en eerst afstand nemen, alvorens te kiezen uit de nieuwe mogelijkheden, die zich aandienen. Vandaar het voornemen om tijdens de eerste maanden geen blijvende nieuwe taken op zich te nemen. Sinds hij niet meer naar school gaat staat hij een uurtje later op, maar hij hecht nog altijd aan een min of meer vaste dagstructuur. Omdat hij vindt dat hij te veel geleefd werd, streeft hij er de laatste jaren naar wat bewuster te leven. Br. Paardekooper: *Het leven moet niet langs je heen glijden. Dat relativeren is misschien ook iets wat te maken heeft met het wandelen, want op afstand zie je beter de betrekkelijkheid van alle dingen.* Sinds hij jaren geleden een voettocht maakte naar Santiago de Compostella is hij 'verslaafd' aan deze vorm van voortbewegen. Tijdens zijn vakantie mag hij graag naar Frankrijk gaan. Om zich onderweg goed verstaanbaar te kunnen maken én omdat hij de taal zo mooi vindt is hij sinds zijn pensionering bezig met het opfrissen van zijn kennis van de Franse taal. Br. Paardekooper: *Wandelen is een verrukkelijke bezigheid. Als je kwaad bent, kun je je agressie daar in kwijt. Wandelen geeft een gevoel van vrijheid. Tijdens een wandeltocht kun je je gedachten zomaar laten gaan; en je kunt evalueren wat je hebt meegemaakt. Soms is het alleen al fijn om zomaar lekker in beweging te zijn. Je hoeft niet altijd in een andere omgeving te wandelen. Elk seizoen is verschillend. Het weer of de lichtval is ook elke dag anders. Toen ik gisteren in het bos van Heiloo wandelde strooide de laagstaande zon prachtige stralenbundels door de bomen. Je voelt de wind en je ruikt de herfst. Al je zintuigen genieten mee.*

WvdV

Studiedag Denkgroep over 'Wederzijdse ondersteuning'

Een impressie

Op 27 oktober laatstleden vond een door de Denkgroep 'Besturen naar de Toekomst' georganiseerde studiedag plaats rond het thema 'wederzijdse ondersteuning'. Voor de bijeenkomst hadden zich vertegenwoordigsters van 51 religieuze instituten aangemeld. De besturen van de genodigde instituten van actieve vrouwelijke religieuzen hadden tevoren materiaal aangeleverd in de vorm van reacties op een vragenlijst, die hen door de Denkgroep was toegezonden. In onderstaande bijdrage ligt de nadruk op de resultaten van die enquête.

In haar inleiding resumeerde zr Victima de Klijn welke wegen de Denkgroep had bewandeld sedert de vorige studiedag. Voortbouwend op wat professor Tops tijdens de vorige studiedag (30 mei 1997) over onderlinge ondersteuning had gezegd besloot de denkgroep één aspect daarvan, namelijk de ondersteuning op bestuurlijk vlak aan de orde te stellen. De denkgroep stelde zichzelf en de besturen de vraag: bestaat er de mogelijkheid dat een lid van het ene instituut een geformaliseerde bestuurlijke positie gaat innemen in een ander instituut als het hare? Uit het begeleidend schrijven bleek al dat de denkgroep zelf de moeilijkheden ervan onderkende, want daarin stond: *Geconstateerd kan worden dat er in religieuze instituten een spanning bestaat tussen oriëntatie op eigen identiteit en de noodzaak van samenwerking.* Het was spannend hoe de congregaties zouden reageren. Die reacties kwamen in grote getale: vijfenzeventig procent van de vragenlijsten werden geretourneerd. De meeste congregaties (53 van de 61) geven aan niet gebaat te zijn met hulp vanuit een ander instituut. Slechts een aantal instituten verlangen geformaliseerde bestuurlijke inbreng en dan nog op een heel gevarieerd gebied. Genoemd werden onder meer de terreinen van economische zaken, bejaardenbeleid, begeleiding van het bestuur en pastorale zorg. De lijst van potentiële voordelen van een dergelijke inbreng was vrij kort. Het gaat daarbij onder meer om: het scheppen van een

breder draagvlak, het relativeren en aanvullen van de eigen visie, het versterken van bestuurskracht, de inbreng van buiten. De lijst van nadelen was aanmerkelijk langer en diverser. Genoemd werden onder meer: praktische bezwaren om in twee besturen te functioneren, het niet aanwezig zijn van dergelijke krachten, het identiteitsverlies bij het functioneren van een religieuze uit een ander instituut, het onbegrip wat er bij zusters in het buitenland zal bestaan voor deze vorm van samenwerken (waar het gaat om internationale congregaties). Kort samengevat: 53 van de 61 besturen zien een dergelijke vorm van samenwerking als niet haalbaar. Deze uitslag gaf de denkgroep te denken. Het dwong tot zelfbezinning en leidde tot het stellen van vragen aan zichzelf, maar ook ten aanzien van de uitslag zelf. Bevat het Kaski-rapport waarvan de kenners zeggen dat het zeker geen te negatief beeld geeft van de werkelijkheid, geen goede aanwijzingen? Hebben congregaties mogelijk nog een onvoldoende besef van hun bestuurlijke broosheid? Wat wordt er bedoeld als men in dit kader over een dreigend identiteitsverlies spreekt? Zijn religieuze buitenstaanders bedreigender voor de eigen identiteit dan de vele leken die op allerlei plaatsen al binnen de religieuze gemeenschappen functioneren? Is de autonomie van de afzonderlijke religieuze instituten van zo'n wezenlijk belang dat daaraan alles ondergeschikt gemaakt moet

worden? Op deze vragen kan de denkgroep uiteraard geen antwoord geven. Aan het slot van haar inleiding zei zr Victima namens de denkgroep verheugd te zijn om het inzicht, de gedachten en ervaringen van de leden van de denkgroep te kunnen confronteren met hetgeen de besturen vanuit de concreetheid van hun bezig zijn, te zeggen hebben. Vervolgens vertelden de zusters Boukje Hoogma (Zrs Franciscanessen van Bennebroek), Renée Geurts (Zrs van Liefde - Tilburg) en Taci Keurntjes (Zrs van Barmhartigheid - Geldrop) vanuit de eigen ervaringen van hun respectievelijke instituten.

Zr Boukje Hoogma gaf onomwonden te kennen niet te geloven in een geformaliseerde bestuurlijke wederzijdse ondersteuning, maar wel behoefte te hebben aan versterking van het bestuur. Zr Renée Geurts vertelde over het proces dat gaande is in Insula Deï te Arnhem, waar al jarenlang religieuzen van verschillende instituten samen wonen en leven. Zij vond dat autonomie niet negatief

gebruikt mag worden als 'eigenheimerschap', maar hield een vurig pleidooi voor meer samenwerking. Tot slot vertelde zr Taci Keurntjes welke wegen haar congregatie had afgelegd om te komen tot een associatie met een andere congregatie (met het oog op een fusie in de toekomst) en waarom men daar weer van af was gestapt. Tijdens de informatieve vragenronde bleek hoezeer de aangesneden thematiek leefde bij de aanwezigen. Na de lunchpauze hield br Theo Sponselee een presentatie onder het motto: *Twee kanten van een medaille: solidariteit en identiteit*. Vervolgens werd aan de deelnemers gevraagd om in de zaal op zoek te gaan naar twee onbekenden met wie ze van gedachten konden wisselen over de vraag: hoe nu verder in eigen kring met hetgeen men die dag had gehoord. Voor wie daar behoefte aan had was er tot slot nog gelegenheid om plenair haar zegje te doen.

WvdV

Bestuurswijzigingen

Nieuwe voorzitter SNPR

Tijdens de Algemene Vergadering van het Samenwerkingsverband van priester-religieuzen, de SNPR, die plaatsvond op 19 en 20 oktober laatstleden, is Ton Zwart msc gekozen tot nieuwe voorzitter. Pater Zwart (1942) werkte ruim twintig jaar op de

Filippijnen en werd in 1993 gekozen tot provinciaal van de Missionarissen van het H. Hart. Aftredend voorzitter SNPR David van Ooijen o.p. memoreerde in zijn afscheidswoord de inspirerende en uiterst plezierige samenwerking binnen de SNPR.

Bestuur SNVR

Tijdens de Algemene Vergadering van de SNVR op 4 november laatstleden hebben de Hogere Oversten afscheid genomen van zuster Vera Ros (Kleine Zusters H. Joseph Heerlen). Zuster Vera verliet na twee periodes van vier jaar het Bestuur van de SNVR. In een kort dankwoord kenschetste vice-voorzitster zuster Maria Beneken Kolmer haar als "een 'manusje van alles op hoog niveau', dat bij alles nuchter en rustig blijft en de tijd voor

ontspanning neemt." Voor de hiermee ontstane vacature waren twee kandidaten beschikbaar: zuster Paule Keusters, tot 1 november Generaal Overste van de zusters van Liefde Tilburg, en zuster Wies van den Heuvel (Zusters van Liefde Schijndel), pastoraal werkster bij de Fraters van Tilburg. Vanuit het bewustzijn hoe de situatie in de kringen van religieuzen is en met het oog op de toekomst en continuïteit (voorjaar 2001 zijn er weer

verkiezingen aan de orde) besloot de AV beide zusters in het Bestuur te kiezen. De keuze tot lid van het Bestuur SNVR hield in dit geval tevens in afvaardiging naar het Dagelijks Bestuur van de KNR; hieraan is automatisch ook het lidmaatschap van het Algemeen Bestuur KNR gekoppeld. Aan het aantal leden van dit AB/KNR is in de nieuwe statuten

een maximum gesteld. De keuze van twee bestuursleden betekent dat één van beide in dat gremium geen zitting kan hebben. Het Bestuur SNVR heeft in overleg besloten zuster Paule Keusters gezien haar bestuurlijke ervaring voor te dragen voor het DB/KNR. Het AB/KNR heeft deze voordracht in zijn vergadering van 1 december inmiddels bevestigd.

Besturen religieuze instituten

Van 19 tot en met 24 juli jl. hielden de *Vrouwen van Bethanië* een Algemene Vergadering. Op 22 juli werden als leden van een nieuw bestuursteam voor de tijd van vier jaar gekozen: Hanne Weitjens te Rotterdam, Toos Starmans te Apeldoorn. Eerstgenoemde werd gekozen om de gemeenschap te vertegenwoordigen. Het nieuwe bestuursteam is op 1 september 1999 in functie getreden.

Tijdens het Provinciaal Kapittel van de Congregatie van de *Paters der HH Harten*, dat gehouden werd van 26 tot en met 30 september 1999, is er een nieuw Provinciaal Bestuur gekozen. Dit nieuwe Bestuur bestaat uit: E.E. Blommaert (provinciaal), J.L. Wouters (vicaris), B.M. van Delden (bestuurslid), G.J. Groot Zevert (bestuurslid), G.P. Verwey (bestuurslid).

Het Algemeen Kapittel van de Congregatie van de *Broeders van Huijbergen (C.F.H.)* heeft op 16 september 1999 voor de komende periode van zes jaar tot leden van het Algemeen Bestuur gekozen: Broeder Eduard Quint (Algemeen Overste), Broeder Radboud van Zwieten (Algemeen Vicaris), Broeder Thomas Bone (Algemeen Bestuurslid). Tevens is tijdens het Nederlands Provinciaal Kapittel op 19 september 1999 voor de komende bestuursperiode voor de hier volgende samenstelling van hun Provinciaal Bestuur gekozen: Broeder Michaël Herni (Provinciale Overste), Broeder Marcus de Deijn (Vicaris), Broeder

Eugenio van Tilburg (Bestuurslid).

Tijdens de vergadering van de *Unieraad* (Unie St. Clara) op 22 september 1999 is voor de tijd van drie jaar voor de volgende bestuurs-samenstelling gekozen: Zr Edith van den Goorbergh (presidente), Zr Ria van Dinther (vice-presidente), Zr Agatha Gelens (assistente)

Het provinciaal kapittel van de *Montfortanen* in Nederland, bijeen te Oirschot van 15 tot 17 november 1999, heeft een nieuw Provinciaal Bestuur gekozen: Charles Voncken (Provinciaal), Peter Denneman, Leo Muijtens, Simon Kuyten, Ben Faas

Het provinciaal kapittel van de Zusters *Onder de Bogen* te Maastricht heeft op 25 november 1999 een nieuw bestuursteam gekozen. Voor de komende zes jaar is de zorg voor de zusters en het levend houden van de doelstelling van de congregatie in de Nederlandse Provincie toevertrouwd aan: zr Paulie Douven (provinciale overste), zr Angelica van Valkengoed (vice provinciale overste), zr Vincenza Pranawanti (lid), zr Guiseppo Jonkman (lid).

Het kapittel van de Zusters *Dominicanessen van de H.Familie* te Neerbosch koos op 28 november 1999 tot bestuur van de Congregatie Zr. Regina Mattens (algemeen overste), Zr. Angèle Schamp, Zr. Augustini van den Heuvel, zr. Eugenie de Jong.

Varia

Bibliotheek seminarie Argentinië

Enkele weken geleden ontvingen wij op het bureau KNR een schrijven van een (ons overigens) onbekend persoon: Abbot Pablo Suárez, die belangstelling heeft voor klassieke boeken op het terrein van dogmatische en moraaltheologie en op canoniekrechtelijk gebied ter aanvulling van de bibliotheek van het seminarie.

Hij vraagt daartoe om adressen van noviciaten, kloosters, abdijen en religieuze instituten, die extra exemplaren van hun boekenbestand zouden willen verkopen. Met uw eventuele reactie kunt u zich wenden tot: Abbot Pablo Suárez, Alberdi 623, 2400 – San Francisco, Argentinië (Wij beschikken niet over meer informatie helaas).

Apostolische brief

Monseigneur Acerbi, Apostolisch Nuntius liet ons weten: Op 26 oktober is in het Vaticaan de Brief gepubliceerd die de Heilige Vader richt aan de Ouderen, in het kader van Het Jaar voor de Ouderen, uitgeroepen door de

Verenigde Naties. Op het Bureau KNR is een engels- en een franstalige versie aanwezig van deze brief. Belangstellenden kunnen een copie hiervan bestellen. Neemt u daarvoor contact op met de Afdeling Communicatie (073) 6921316

2 februari 2000

Op 2 februari 2000 wordt het jubileum gevierd van het gewijde leven. De Congregatie voor instituten van toegewijd leven en sociëteiten van apostolisch leven hebben hiertoe een

handreiking gepubliceerd (respectievelijk in het duits en in het engels). Belangstellenden kunnen een copie hiervan bestellen. Neemt u daarvoor contact op met de Afdeling Communicatie (073) 6921316.

Kerk en nieuwtijdsdenken

In het septembernummer van Ons Leven, het contactblad van de Broeders van Saint Louis te Oudenbosch, viel ons oog op de tekst van een interessant referaat met als titel Kerk en nieuwtijdsdenken, gehouden door L.R.A. de Jong o.p. Pater de Jong is verbonden aan Het Steiger te Rotterdam. Hij is de auteur

van: "Vreemde, lieve God. Zoektocht naar gegronde spiritualiteit".

Een copie van deze tekst kunt u aanvragen bij de Afdeling Communicatie (073) 6921316. De redactie van Ons Leven liet ons weten dat er nog een vervolg gepubliceerd zal worden op deze inleiding.

Herhaalde oproep gespreksleiding

Gezien het geringe aantal reacties op onze oproep voor gespreksleiding in het vorige nummer van het Besturenbulletin hierbij een herhaling. Diverse besturen van religieuze instituten hebben recentelijk contact opgenomen met het bureau KNR en ons de vraag voorgelegd: kent u personen die geschikt zijn om als

gespreksleiding te fungeren tijdens ons kapittel? Helaas beschikken wij op het bureau niet over een lijst met namen van dergelijke capabele personen. Wanneer u goede ervaringen heeft met een of meerdere gespreksleid(st)ers wilt u het ons dan laten weten?

Wilt u ons ook laten weten als er leden

van uw eigen religieus instituut beschikbaar zijn voor dit werk en er ervaring mee hebben? U kunt daarmee wellicht andere religieuze instituten een goede dienst bewijzen. Wij zullen de namen van door u ge-

noemde personen natuurlijk niet doorgeven zonder dat wij daarover met deze personen zelf overlegd hebben. U kunt contact opnemen met de heer Ad Leys, telefoon 073 - 6921317

Studie- en ontmoetingsdag pastoraal werksters

Op 24 februari 2000 wordt in het Nicolaas-Monica-centrum te Utrecht een boek gepresenteerd over pastoraal werksters in de r.k.kerk. De titel luidt: *De pastor is een vrouw* en werd geschreven omdat 25 jaar geleden de eerste vrouwen officieel benoemd werden. Onder hen waren veel vrouwelijke religieuzen. De presentatie

van het boek gaat gepaard met een feestelijke studie- en ontmoetingsdag voor huidige en voormalige pastoraal werksters.

Voor meer informatie kunt u terecht bij: Mw. A. Kits, G.A. Overdijkinkstr. 78, 1333 HV Almere-Buiten, telefoon: 036-5326126.

Veertig jaar samenwerking broedercongregaties Nederland

Op 8 november werd in het Theater aan de Parade te Den Bosch het veertigjarig bestaan van de Samenwerking Broeder Congregaties Nederland (SBCN) gevierd. Het AB/SBCN had er bewust voor gekozen om de feestelijkheden te beperken tot een kleine groep van genodigden, al wees de voorzitter, fr Jacques Scholte er in zijn openingswoord op, dat dit niet betekende dat men vond dat er niets te vieren zou zijn. Na de inleiding van mevrouw Monteiro, waarvan u hierna een beknopte samenvatting aantreft, vond een liturgische viering plaats, waarbij tijdens het zingen van *Ubi Caritas* vertegenwoordigers van de broedercongregaties bloemen

aandroegen, die werden samengevoegd tot een veelkleurig boeket.

Na een afsluitend intermezzo door het trio Driessen gaf ceremoniemeester fr Leo Ruitenbergh, die de gehele dag deze taak met verve vervulde, aan dat het tijd was om te gaan lunchen.

's Middags konden de aanwezigen twee presentaties naar keuze bijwonen: Elinggroep (fraters van Tilburg), In balans (broeders van Dongen) en Moria (fraters Maristen). De festiviteiten werden na een aperitief afgesloten met een heerlijk buffet. Verwarmd door het weerzien met oude en nieuwe bekenden togen de aanwezigen na afloop daarvan huiswaarts.

Verbondenheid in eigenheid

Speciaal ter gelegenheid van dit jubileum had dr Marit Monteiro, die als bestuurslid/projectcoördinator verbonden is aan de Stichting Echo, zich verdiept in veertig jaar bewogen geschiedenis van samenwerking. In haar voordracht met als titel "Verbondenheid in eigenheid" passeerden tal van markante personen en opmerkelijke gebeurtenissen de revue. Haar lezing was gegroepeerd rond drie thema's: de ontstaansgeschiedenis van de SBCN, de spanning tussen eigenheid en verbondenheid vanaf de jaren zeventig tot heden en de ontwikkeling in het denken over de broeder-identiteit binnen de SBCN.

Ontstaansgeschiedenis

Voordat de SBCN een feit was, waren er incidentele, vrije ontmoetingen van

hogere oversten van de broedercongregaties. Aanvankelijk hadden vooral de bestuurders van de

onderwijscongregaties hier behoefte aan, omdat de overheid zich steeds meer rechtstreeks met hun werkterrein begon te bemoeien. Tijdens zo'n bijeenkomst eind 1954 werd het plan geboren om een secretariaat op te richten voor de mannelijke onderwijsgevende congregaties, dat de belangen van de aangesloten gemeenschappen zo goed mogelijk zou moeten behartigen. De definitieve oprichting werd echter doorkruist door een verzoek van de Congregatie voor de Religieuzen in Rome om niet een samenwerkingsverband van broedercongregaties in het leven te roepen, maar van alle mannelijke religieuzen in Nederland. Broeder Robertus Knuvers (1893-1980), die in de naoorlogse jaren algemeen overste was van de Broeders van Oudenbosch, voelde hier echter niets voor, omdat de belangen van de broeders lang niet altijd parallel hoeven te lopen met die van de priester-religieuzen. Ook de besturen van de Broeders van Maastricht, van Dongen en van Sint Joannes de Deo waren kritisch ten aanzien van een federatief verband met de priester-religieuzen, omdat men vreesde voor verlies van zelfstandigheid. Uiteindelijk liet men in Rome in het voorjaar van 1958 het idee varen van een federatie van mannelijke religieuzen in Nederland. Toen stond niets meer de oprichting van een afzonderlijke Stichting Broeder-Congregaties in Nederland in de weg en in het najaar van 1959 werd dan ook de notariële akte van oprichting gepasseerd.

In de volgende fase van de ontstaansgeschiedenis van de SBCN bleek dat verbondenheid niet vanzelf groeide, maar gevoed moest worden. Er werd gezocht naar een zeker evenwicht tussen de belangen en standpunten van de congregaties. Daarbij werd de omgangscultuur gekenmerkt door een betrekkelijke geslotenheid, die ten deel voortvloeide uit een zeker concurrentiebesef. Door

de instelling van werkgroepen, zoals de kokscursus, de Werkgroep Juvenaten en de Werkgroep Propaganda, later omgedoopt tot Ontmoeting, werd de onderlinge communicatie geleidelijk aan wel beter. Een van de zaken die door het Tweede Vaticaans Concilie werd bepleit betrof meer openheid. Enkele oversten in SBCN-verband waren hier ook voorstander van. Broeder Robertus Knuvers gaf de aanzet tot een plan om eens ergens onder te duiken, met elkaar overleg te plegen op neutraal terrein, zonder agenda, zonder notulen, om zo meer met elkaar in contact te komen. Tijdens dergelijke 'black-outs', waarbij toog en boordje werden verruild voor een grijs burgerpak, durfden de oversten elkaar te bekennen dat de crisis in het religieuze leven inmiddels ook haar sporen in de gemeenschap naliet en dat ook zij kampten met een daling van de roepingen en een toename van de uittrekkingen. Dergelijke thema's waren in de SBCN-vergaderingen tot dan toe eigenlijk taboe geweest. Geleidelijk groeide de behoefte aan een minder directief bestuur dat ruimte bood aan initiatieven van onderaf. Zo'n bestuur trad in 1965 aan, onder voorzitterschap van frater Robertus Egberts, algemeen overste van de Fraters van Utrecht. Maar ook toen stelde ieders eigenheid grenzen aan de onderlinge samenwerking en saamhorigheid. Zo gaven slechts weinig besturen gehoor aan de uitnodiging om de stukken van hun vernieuwingskapittels te deponeren op het SBCN-secretariaat, ook al verzekerde het SBCN-bestuur de discretie.

Spanning tussen eigenheid en verbondenheid

De spanning tussen eigenheid en verbondenheid had problematische én vruchtbare aspecten, zo zou blijken tijdens de volgende decennia. De beide ontwikkelingen, die in de jaren zeventig op de voorgrond traden: meer

samenwerking met de andere koepelorganisaties van religieuzen en de oprichting van kleinere samenwerkingsverbanden binnen de SBCN zelf, kunnen dit illustreren. Beide ontwikkelingen zijn onlosmakelijk verbonden met de toenmalige voorzitter, Franciscus Smit (1926-1983), die destijds provinciaal overste was van de Broeders van de Christelijke Scholen. Samen met broeder Louis Janssen FIC (check) vormde hij een bevlogen en overmoedbaar duo, dat ervoor zorgde dat de SBCN uitgroeide tot een zeer zichtbare koepel in religieus Nederland. Broeder Franciscus Smit plaatste het onderwerp 'samenwerking' hoog op de agenda. Zelf was hij voorzitter van de STRES, de Stichting Religieuze Secties en Commissies, die tot doel had om vormen voor een dergelijke coöperatie te organiseren. STRES was in 1972 opgericht op initiatief van de besturen van de vier koepels en zou in 1980 uitmonden in de Konferentie Nederlandse Religieuzen, waarvan Franciscus Smit tot zijn overlijden voorzitter was. Binnen de SBCN zelf bleken kleinere samenwerkingsverbanden een werkbaar en inspirerend compromis tussen eigenheid en verbondenheid. In 1966 was HUMO al opgericht, waarin Huijbergen, Utrecht, Maastricht en Oudenbosch samenwerken. Vooral de HUMO-conventen waren inspirerende voorbeelden, intercongregationele gemeenschappen die eind jaren zestig werden gesticht en meer dan tien jaar hebben bestaan. In 1971 werden ACHT en V & O in het leven geroepen. In ACHT zijn de Broeders van Amsterdam en van de Christelijke Scholen en de Fraters van Tilburg verenigd, in V & O de broedercongregaties die werkzaam waren op het terrein van verpleging, onderwijs en opvoeding: Sint Joannes de Deo, Heerlen, Liefde, Dongen en de Broeders Penitenten. De oprichting van deze kleinere verbanden werd

gezien als uitdrukking van het streven naar 'solidarisering aan de basis', maar zo'n schaalverkleining maakte ook initiatieven mogelijk, die niet door de SBCN als geheel gedragen werden of konden worden. Een spraakmakend voorbeeld daarvan was de actie 'Heb het hart eens' in 1978, een initiatief van de V & O-congregaties. Beginjaren tachtig ontvielen de SBCN de twee pijlers waarop zij in organisatorische en beleidsmatige zin had gerust: broeder Franciscus Smit en broeder Louis Janssen. Het was in eerste instantie erg moeilijk om opvolgers te vinden, omdat iedere congregatie de eigen mensen zo hard nodig had. Waardige opvolgers werden uiteindelijk gevonden in broeder Alexander Wesel en frater Leo Ruitenbergh. Het secretariaat werd verplaatst naar de Carmelweg in de H. Landstichting, waar het secretariaat van de SNVR sinds het begin van de jaren zeventig gevestigd was. In 1986 werd een fusie aangegaan op secretariaats- en stafniveau, aanvankelijk ook in samenwerking met de SMB. De SBCN was inmiddels als organisatie in ander vaarwater terecht gekomen. Praktische kwesties zoals de overdracht van werkzaamheden, de zorg voor bejaarden in eigen kring, materiële en financiële voorzieningen voor de eigen gemeenschap, de opbouw en begeleiding van een gemeenschapsleven-nieuwe-stijl en de werving van nieuwe kandidaten namen steeds minder vergadertijd in de afzonderlijke congregaties in beslag. Ook op de SBCN-agenda kwam ruimte voor meer ideële en spirituele kwesties. Deze verschuiving riep de vraag op naar de betekenis van de SBCN en de functie van verbondenheid. De grenzen van die verbondenheid bleken vooral in binnenkerkelijke kwesties, zoals de aanmelding als participant van de Acht-Mei-Beweging, snel bereikt. Pluriformiteit vierde hoogtij binnen de afzonderlijke congregaties en het

gevaar van polarisatie lag voortdurend op de loer, ook binnen de SBCN. Gemeenschappelijke standpunten of beleidslijnen bleven daarom een heikele aangelegenheid. Maar terwijl polarisatie de Nederlandse kerkprovincie steeds meer in de greep kreeg, zochten de broedercongregaties intern en extern naar de dialoog.

Ook gedurende de jaren tachtig zag de SBCN voor zichzelf een rol weggelegd in de positiebepaling van broeders in de kerk, in het denken over het specifieke charisma van de broeders als laïcale religieuzen en de daarbij horende missionaire taakstelling. Bij de verbreiding van ideeën over nieuwe vormen van solidariteit en kerkopbouw speelde de werkgroep Missionaire Bewustwording een belangrijke rol. De werkgroep liet zich inspireren door de bevrijdingstheologie en de daarin verwoorde voorkeur voor de armen en wilde zich bezinnen op de vertaalslag van het doen, waar de broeders van oudsher zo goed in zijn, naar het verwoorden van wat hen bezielt. Niet voor niets stond de viering van het zilveren jubileum in 1984 in het teken van zending, en dan vooral de samenhang tussen zending en identiteit.

Sommige broedercongregaties kozen ervoor om niet meer direct te investeren in de werving van nieuwe leden. Een belangrijke overweging daarbij was dat zij zich vooral door de vergrijzing in eigen gelederen steeds minder in staat achtten om dezen een goede plaats te bieden in hun gemeenschap. Verschillen in leeftijd, belevingswereld en aspiraties zouden zich op termijn gaan wreken, zo vreesde men. Andere congregaties kozen ervoor om met verhevigde inspanning te blijven werven. De discussies hierover werden in 1987 op scherp gezet door het boek *Sterven of Werven* van broeder Theo Sponselee, toen algemeen overste van de Broeders van Oudenbosch. Er werden bezinnings- en studiedagen belegd

waar niet alleen broeders, maar ook zusters en priester-religieuzen zich over het boek bogen. Voor sommige congregaties bleek het afzien van werven vrijwel hetzelfde te zijn als gereede twijfel aan de betekenis van het broederleven en daarmee aan de waarde van de eigen keuze daarvoor. In hun ogen was *Sterven of Werven* een gevaarlijk boek. Anderen vonden het juist een moedig boek, omdat het de vinger op de zere plek van het dualisme van het religieus leven legde. Uiteindelijk besloot het algemeen bestuur om in SBCN-verband het thema werving te laten rusten. Voortaan was informatieuitwisseling en niet het vaststellen van SBCN-beleid de inzet. Als nieuw speerpunt voor gezamenlijke bezinning werd het conciliair proces gekozen.

In de jaren negentig kreeg de verbondenheid behalve een nationale ook een internationale dimensie. Onder het voorzitterschap van frater Jacques Scholte, die in 1991 broeder Alexander Wesel opvolgde, profileerde de SBCN zich in die jaren nadrukkelijker internationaal. Niet voor niets, want in Europa is de SBCN de enige zelfstandige conferentie van broedercongregaties. In 1995 werd frater Jacques Scholte f.m.s. gekozen tot voorzitter van de Unie van Europese Conferenties van Hogere Oversten (Unio Conferentiarum Europae Superiorum Maiorum) waar behalve de SBCN ook de SNVR en SNPR lid van zijn. Deze vruchtbare contacten weerspiegelen de ontwikkeling van verscheidene broedercongregaties op dit moment. Gemeenschappen met vestigingen in het buitenland, hoofdzakelijk Afrika, Azië en Zuid-Amerika, erkennen dat hun toekomst en zending daar liggen. Toenemende internationalisering en uitwisseling van informatie over spiritualiteit en inculturatie en over bestuurlijke en materiële aangelegenheden met andere gemeenschappen die hun wortels in Europa hebben liggen, wordt daarom

steeds vanzelfsprekender en belangrijker.

Zullen de samenwerkingsverbanden van religieuzen in Nederland uiteindelijk opgaan – of op moeten gaan – in de KNR en als zelfstandige eenheden worden opgeheven? Deze vraag eist sinds een aantal jaren steeds meer aandacht op. Maar de spanning tussen verbondenheid en eigenheid, die alle samenwerkingsverbanden en zeker ook de SBCN altijd gekend hebben, heeft de KNR uiteraard niet onberoerd gelaten. Mevrouw Monteiro hield haar gehoor voor dat er weliswaar niet rechtstreeks lering getrokken kan worden uit het verleden, maar acht het toch verstandig om te memoreren dat twee samenwerkingsinitiatieven in het midden van de jaren negentig stuitten op het cultuurverschil met de andere samenwerkingsverbanden. Dat gold voor Bureau Carmelweg en voor het Tijdschrift voor Nederlandse Religieuzen.

Ligt de sleutel voor verbondenheid dan in de eigenheid? Heeft het zoeken naar overkoepelende vormen van samenwerking meer kans wanneer juist die ‘eigenheid’ van iedere koepel als uitgangspunt wordt genomen?, zo vroeg mevrouw Monteiro zich af. Zij beantwoordde die vraag bevestigend en tekende daarbij aan dat de verwachtingen voor zo’n samenwerking nooit te hoog gespannen mogen zijn en altijd pragmatisch bezien moeten worden in de actuele context.

Eigenheid van het broederleven

In de afgelopen veertig jaar zijn de broeders steeds scherper gaan verwoorden waarin de eigenheid van hun roeping, levenswijze en zending precies schuilt. In dit proces heeft de SBCN een rol van betekenis gespeeld, als platform voor gedachtewisseling en als ‘doorgeefluik’ van visies op het religieuze leven in andere samenwerkingsverbanden, in en buiten Nederland. Vanuit een eigen

taakopvatting heeft de SBCN zich sinds het einde van de jaren zestig nadrukkelijk geprofileerd in de Nederlandse kerkprovincie. Men denke aan het Pastoraal Concilie, het overleg met de bisschoppelijk gedelegeerden voor de religieuzen en met de bisschoppen, de diocesane religieuzenberaden.

De toenmalige bestuurders van de broedercongregaties in Nederland beschouwden het als hun opdracht om het zelfbeeld in positieve richting om te buigen, waarbij de sleutel hiervoor lag in het opnieuw overdenken van de eigenlijke opdracht van broeders. De uitkomst van dit bezinningsproces was dat men broeders beschouwde als laïcale religieuzen, die op een heel bepaalde wijze tot de kerk van het Volk Gods, tot de kerk van de leken behoorden. Overeenkomstig de oproep van Vaticanum II schaarde men zich dan ook graag in de rij van leken, met wie zij door werk in liturgie-groepen, preekvoorbereiding, catechese en bejaarden- en ziekenpastoraat wilden werken aan de opbouw van de kerk.

De brochure ‘Broeder in Instituten voor Lekereligiëuzen’, uitgebracht onder auspiciën van de USG, de Unie van Generale Oversten (Unione Superiori Generali) vormde een handreiking, waarin ook de Nederlandse broedercongregaties de eigenheid van hun leven, spiritualiteit en opdracht verwoord zagen. Broeders hebben als Godgewijde leken een eigen roeping en een eigen aandeel in Gods heilswerk. Dat het versterkte zelfbewustzijn dat spreekt uit deze brochure weerklank vond in SBCN-gelederen, bleek onder meer in de aanloop naar de bisschoppensynode in 1994 (thema: ‘Het gewijde leven en zijn zending in de kerk en in de wereld’). Als SBCN koos men ervoor om naast een reactie samen met de SNPR nog afzonderlijk te reageren op dit document. Er werd gewezen op de eigen plaats van de broeders in de wereld, die voor hen werkterrein en

plaats van Godsontmoeting is. In hun zelfverstaan als laïcale religieuzen legde men de nadruk op de charismatische dynamiek, die in de Lineamenta te zeer ondergeschikt was gemaakt aan een organisatorische- en hiërarchische benadering van het religieuze leven.

Zal de SBCN millenniumbestendig zijn? vroeg de inleidster zich aan het slot van haar betoog af. Ter aanvulling op broeder Alexander Wesel, die meende dat het tijd wordt om anderen tot 'onze broeders' te rekenen suggereerde mevrouw Monteiro dat die anderen leken zouden kunnen zijn, die zich geestelijk en gelovig verwant weten met broeders, tochtgenoten die niet willen intreden in bestaande broeder-

gemeenschappen, erfgenamen die op eigen wijze gestalte willen geven aan de broederlijke verbondenheid met hun medemensen. De taak van de SBCN zou kunnen verschuiven naar de zorg voor het geestelijk erfgoed van de broedercongregaties. De spirituele betekenis van de aanwezigheid van mannen die vanuit hun religieuze bewogenheid openstaan voor anderen, hen helpen en van hen willen leren mag niet onderschat worden. Hun persoonlijke verbondenheid met anderen vanuit hun eigenheid als broeders vormt kostbaar erfgoed voor toekomstige generaties en de zorg voor dit erfgoed verdient onze volle aandacht.

WvdV

Participanten-bijeenkomst Stimulans

De rollen waren nu eens omgedraaid. Op dinsdag 30 november waren vertegenwoordigers van Stimulans-participaties en de staf van Stimulans te gast in een klooster. De jaarlijkse bijeenkomst van Stimulans-participanten, de ordes en congregaties en enkele andere geldgevers, vond plaats bij de zusters Franciscanessen dan Dongen. Meer dan vijftig deelnemers waren naar deze participanten-bijeenkomst nieuwe stijl gekomen. Zuster Rafaël Kops, algemeen overste van de Franciscanessen van Dongen, was de gastvrouw. Zij vertelde de nieuwsgierige aanwezigen waar ze voor deze studiemiddag terecht waren gekomen. De geschiedenis van deze locatie en zijn bewoonsters werd door haar uitgebreid uit de doeken gedaan. In de pauze werden de bezoekers in enkele groepen rondgeleid door de spreekkamers, keuken en refter en de fraaie, honderdjarige oude kloosterkapel. Voor verschillende vertegenwoordigers van de Stimulans-participaties zal het waarschijnlijk de eerste keer zijn geweest dat ze een

kloosters van binnen zagen.

Studie

Dat deze bijeenkomst een open studiemiddag zou zijn werd bewezen door Ronald Jeurissen. Hij is bestuurslid van Stimulans en docent Bedrijfsethiek aan de Universiteit Nijenrode te Breukelen. In zijn inleiding vroeg hij zich af of maatschappelijk verantwoord ondernemen grondverf of stoplap genoemd moet worden. Hij trok daarbij het duurzaam ondernemen door naar het sociale, economische en ecologische vlak. Dat betekent: niet alleen ondernemen voor de winst en de aandeelhouders, maar voor het belang van allen die bij een bedrijf betrokken zijn. Dan zijn de mensenrechten in het geding, de consumentenorganisaties en de milieubeweging, de vakbonden, leveranciers en de klanten. Winst is dan 'als zuurstof': je heb het nodig, maar het is niet het enige. En waarom zouden bedrijven verantwoord ondernemen? Ronald Jeurissen: 'Omdat het moet, omdat het past, en

omdat het wel eens heel erg dom kan zijn om het niet te doen.' Na deze stevige inleiding gaf Henk Kool, directeur van het Nederlands Participatie Instituut (NPI), informatie over werknemersparticipatie. Dat is méér dan alleen het financieel deelnemen in het eigendom van de onderneming. Het betreft daarnaast de indirecte participatie in het beleid via medezeggenschapsinstanties als de ondernemingsraad. En in de derde plaats de directe participatie in de uitvoering van het dagelijks werk op de werkvloer. Henk Kool gaf, na het schilderen van enkele belangrijke nieuwe grote trends in de wereld van de arbeid als zijn mening dat 'er voor de financiële werknemersparticipatie in Nederland nog een wereld te winnen is.' Tenslotte gaf Jan Scheffers vanuit het bestuur informatie over de recente ontwikkelingen en veranderingen in het werk en de staf van Stimulans.

Vanuit de kring van de participanten is de karmeliet Eef van Vilsteren, arbeidspastor in Twente lid van het bestuur van Stimulans geworden.

Toekomst

Het was een zeer geslaagde participanten-bijeenkomst nieuwe stijl. In de toekomst zullen alle participanten benaderd worden over hun visie op het deelnemen in de Stimulans-fondsen. De jaarlijkse bijeenkomst zal worden omgezet in een studiemiddag. Als gastheer of gastvrouw treedt het ene jaar een bedrijf op waarin Stimulans participeert, het andere jaar een van de ordes of congregaties die voor dat doel geld fourneert. Dat deze aanpak respons ontving bleek bij de sluiting van de bijeenkomst in Dongen waar zich de eerste gastgevers al aanmeldden.

[Bron: Nieuwsbrief Stimulans]+

Hoeveel dagen heeft je knecht nog?

In gesprek met Pierre Humblet

Pierre Humblet, medewerker van het Titus Brandsma Instituut, is sedert maart 1999 via een gedeeltelijke detachering werkzaam als secretaris ten behoeve van de priester-religieuzen. De vacature bij de SNPR ontstond doordat Ad Leys na de reorganisatie tot hoofd van het bureau werd benoemd.

Jeugd

Pierre Humblet (1955) werd geboren als derde in een gezin met zeven kinderen in Maastricht. Zijn vader en moeder zetten zich samen met hart en ziel in voor hun kinderen, zoals ze dat inmiddels ook doen voor hun talrijke kleinkinderen. In het arbeidersgezin speelden religiositeit, cultuur en muziek een belangrijke rol. Het ouderlijk huis vormde geen geïsoleerd eiland op zich, maar stond als vanzelfsprekend open voor contacten met anderen. Het fungeerde ook min of meer als een pleisterplaats, waar mensen graag neerstreken voor een moment van gezelligheid en een goed gesprek. Ook de parochiegeestelijkheid was er altijd kind aan huis. Soms leek

(en lijkt) het er wel een bijpastorie. De parochie was toegewijd aan Don Bosco en helemaal in diens geest was en is het een wijk die gekenmerkt is door een grote betrokkenheid op de jeugd, een bloeiend verenigingsleven en een tot op de dag van vandaag levendige religieuze gemeenschap.

Na de katholieke basisschool doorliep Pierre het gymnasium aan het Henric van Veldeke College in Maastricht. Hij groeide op in een tijd die – ook kerkelijk – gekenmerkt werd door een groeiende openheid en vernieuwing. Begin jaren zeventig ontstonden echter flinke barsten in dat proces, die grote invloed hadden op zijn leven. Voor hem was de schokgolf die in 1972 door Limburg ging bij de

benoeming van bisschop Gijsen, aanleiding tot zijn kerkelijke en maatschappelijke bewustwording. Pierre: *In mijn directe omgeving zag ik hoe de mensen door die benoeming innerlijk verscheurd raakten. Gewone katholieken voelden zich tot in het diepst van hun wezen verraden. Voor het eerst werd ik me toen bewust van politiek. Als er begin jaren zeventig niet zo'n heftige kerkelijke en maatschappelijke ontwikkelingen plaats hadden gevonden dan had ik hier waarschijnlijk nooit gezeten. Dan was ik waarschijnlijk gewoon ingenieur geworden.* Als gevolg van deze bewustwording raakte hij tegen het einde van zijn middelbare schoolperiode betrokken bij de Derde Wereld Winkel en bij actiegroepen die van daaruit opereerden. Zijn engagement had zowel religieuze als niet-religieuze kanten, maar de gedachte om theologie te gaan studeren kwam nog niet in hem op. Wat dat betreft moest de graankorrel nog in de aarde vallen.

Keerpunten

Omdat de milieu-problematiek hem na aan het hart lag ging hij weg- en waterbouwkunde studeren in Delft, maar na een paar maanden kwamen de twijfels. Pierre: *Moest ik me gaan bezighouden met het uitvoeren van door anderen bedachte plannen, het berekenen van technische constructies? Ik wilde juist mensen tegenkomen in hun bewogenheid, vanuit wat ze motiveert in hun leven. De studentenpastor in Delft, pater Harrie Peels SCJ, zette me op het spoor van de theologie.* In 1975 begon hij met de theologie-studie in Nijmegen en vond religieus een thuis bij de basisgemeenschap Elia, waarvan hij de vieringen regelmatig met zijn gitaarspel opluisterde. Pierre: *Deze gemeenschap is voortgekomen uit enkele groepen religieuzen die ervoor kozen om nadrukkelijker midden in de samenleving te staan en daarom hun vieringen te houden in de*

studentenkerk, dus buiten hun eigen leefgemeenschappen. Dat leverde voor hen een zeer levendig contact op met jongeren. Zelf leerde ik daar Afra, mijn echtgenote, kennen. Na een jaar of twintig is deze Eliagemeenschap verhuisd van de studentenkerk naar de Jozefkerk. Ze wordt nadrukkelijk gedragen door religieuzen en leken samen, al hebben de religieuzen nog steeds een zekere spilfunctie.

Wat hij tijdens zijn theologie-opleiding als spijtig heeft ervaren was de onderwaardering voor spiritualiteit. Pierre: *Onder een deel van de docenten heerste een soort koudwatervrees. Spiritualiteit was taboe. Men vond dat spiritualiteit niet thuishoorde in een wetenschappelijke theologie-opleiding. Doordat hier nauwelijks aandacht aan werd besteed, bleven studenten vaak bungelen wanneer ze naar aanleiding van de leerstof stuitten op vragen in hun eigen leven. Een enkeling had er wel aandacht voor, maar over het algemeen wist men er geen raad mee.*

Pierre bracht circa tien jaar aan de universiteit door en was daar erg actief in raads- en commissiewerk. Na zijn afstuderen rolde hij bijna vanzelf in een baan. Pierre: *De Zusters Onder de Bogen wilden ter gelegenheid van hun 150-jarig bestaan onderzoek laten doen naar de spiritualiteit van hun stichteres. Via Hein Blommestijn kwam men bij mij terecht en van het een kwam het ander. Na de Zusters Onder de Bogen volgden als vanzelf de Dochters der Wijsheid, de Broeders van Maastricht en nog enkele andere projecten.* In zijn herbronnings-onderzoek trof hij het hele spectrum van de theologie-opleiding aan: de historische en exegetische dimensie, het achterhalen en analyseren van bronnen en tot slot het toegankelijk maken en toevertalen daarvan naar deze tijd. In de dertien jaar dat hij dit spiritualiteitsonderzoek doet, tekent er zich wel een ontwikkeling bij hem af. Pierre: *Het begin was aan de ene kant*

heel intuïtief en aan de andere kant sterk methodisch bepaald vanuit wat ik geleerd had aan de universiteit. Mijn eerste boekje was daardoor moeilijk toegankelijk, omdat die twee sporen nog niet bij elkaar kwamen. Later schreef ik meer vanuit eigen doorleving; het intuïtieve en het analytische kwamen steeds dichterbij elkaar en ondersteunden elkaar meer. De toegemeten tijd was altijd te krap. Ik ben heel precies en schrijf niet makkelijk iets op voordat ik het zeker weet.

SNPR

Na jarenlang nu eens met deze en dan weer met een andere congregatie bezig te zijn geweest groeide geleidelijk de behoefte aan een totaal-beeld. Daardoor kwam de vraag om voor de SNPR en de KNR te gaan werken precies op het goede moment. Bij de SNPR trof hij veel praktisch werk met duidelijk een inhoudelijke kant aan. Het nadeel van twee banen vormt de versnippering. Pierre moest een opdracht voor een franse congregatie afmaken en zich tegelijkertijd inwerken als secretaris SNPR. De aanlooptijd vroeg meer dan de 20 uur waarvoor hij aangesteld is. Aangezien hij niet altijd als een boekhouder zijn werktijden bewaakt, gaat een en ander soms ten koste van het gezin.

Hij leest graag de diverse congregatiebladen. Pierre: *Dan heb je ontmoetingen met concrete vormen en belevingen van religieus leven, die een inkijk geven in de diepte van wat mensen beweegt. Dat is een heel leuke kante van het werk.*

De laatste tijd komt steeds de Psalmregel: *Hoeveel dagen heeft je knecht nog?* (Psalm 119,84) bij hem naar boven. Pierre: *Wanneer je de knecht hier ziet als beeld voor het religieuze leven, voor een orde of congregatie, dan is het een grondvraag die velen met zich meedragen: hebben we nog toekomst? Dat is een zinvolle en reële vraag,*

waarbij vooral van belang is hoe deze gesteld wordt. Als het een gebed is, zoals in de Psalm, dan verwacht je een antwoord van de andere kant. Te vaak lijkt het er op dat die vraag niet gesteld wordt als gebed, maar dat wij God het antwoord al ingefluisterd hebben: 'Het is voorbij met ons.' Dan is het geen gelovige vraag meer; de hoop is eruit. Het gaande houden van die vraag als een open, biddende vraag is wat me zowel persoonlijk als professioneel sterk bezighoudt.

Gezinsleven

Nog vóór zijn afstuderen trouwde hij en werd vader. Dat betekende een belangrijk keerpunt in zijn leven. De weg naar het vinden van zichzelf bleek steeds meer samen te vallen met zijn 'ja zeggen' op dit huwelijk (in 1982). Pierre: *durf ik mezelf uit handen te geven, nabijheid toe te staan en los te laten? Die vragen hielden me bezig en daarop kon ik bij Afra, mijn echtgenote, een positief antwoord vinden. Afra en ik zijn in veel opzichten elkaars tegenpolen, maar we vullen en voelen elkaar heel goed aan.*

Samen met Afra kreeg hij drie kinderen, die inmiddels 16, 13 en 8 jaar oud zijn. Op de vraag wat voor vader hij is, is de reactie: *er kan heel veel bij mij, maar de grens ligt bij eerlijkheid en oprechtheid. Afra is met de kinderen veel duidelijker en onmiddellijker, ik zie het veel langer aan voordat ik ingrijp. Ik ben meer iemand van wikken en wegen, redderen. Als de kinderen naar bed moeten denk ik al snel: het is eigenlijk ook nog wel gezellig.*

Bij de geboorte bleek het jongste kind, Twan, gehandicapt te zijn. Pierre: *Het was een hard gelag toen we meteen na de bevalling hoorden dat we een kind hadden gekregen met Down-Syndroom. Je wereld lijkt in te storten. Maar ook dit kind werd ons geschonken en dat zijn we ook echt zo gaan ervaren. Hoezeer we aan hem gehecht waren geraakt bleek na een half jaar toen hij een hersenvliesontsteking kreeg en we*

hem even dreigden te verliezen. Twan werd, altijd rustig wanneer we het Bijbels Hooglied zongen (in de vertaling van Kees Waaijman, op muziek gezet door Chris Fictoor). Daarom zongen we dat ook daar in dat kamertje in het ziekenhuis. Uren hebben we zo met hem gezeten en met hem op de arm heen en weer gelopen. De regels: 'Leg mij als een zegel op je hart, draag mij als een zegel om je arm' (Hooglied 8,6) kregen daarbij een bijzondere betekenis, in de vorm van het dragen van dit kind dat je niet meer loslaat. De jongste vraagt met zijn verstandelijke handicap veel meer zorg, maar ook veel meer erbij zijn. Daar blonk ik 'van nature' niet in uit en in die zin heeft hij mijn persoonlijke groei gestimuleerd. Door de dag heen is de jongste vrij bepalend. Het is van belang dat de oudsten niet in de verdrukking komen en daarom proberen we alert te zijn op het creëren van ruimte voor hen.

Psalmen

Pierre: *Ik ga zingend door het leven, zowel van binnen als van buiten. Zelfs als ik me ellendig voel merk ik dat ik*

zing. Je hebt niet voor niets vloekpsalmen én lofprijzingen. De Psalmen vormen het hart van mijn religieuze taal. In de loop van de tijd zijn ze 'eigen' geworden. Voortdurend zijn ze op de achtergrond of in de ondergrond aanwezig, meestal zonder dat ik dat beseft. Onopzettelijk en eigenlijk zonder dat ik het zelf in de gaten heb, vormen deze oergebeden door de dag heen voortdurend de echo van mijn gevoelens en belevingen, van mijn angsten en vreugden. Daardoor is het voor mij niet zozeer een kwestie van dat ik de Psalmen bid. Nee, ik zou eerder zeggen: 'de Psalmen bidden mij'. Het lijkt wel of ze mij kennen en me voortdurend vullen met precies die woorden en verzen die aansluiten bij dat wat op dat moment in me leeft. Het is een tweede taal geworden. Voordat ik me bewust ben hoe ik me voel, zitten er al woorden in mijn hart die dat uitdrukken.

WvdV

Colofon

Het KNR-besturenbulletin is een uitgave van de afdeling communicatie van de KNR en verschijnt in principe drie tot vier maal per jaar. Met het bulletin willen de medewerkers van het bureau aan het Emmaplein in 's-Hertogenbosch de besturen van de religieuze instituten in Nederland informeren over zaken die hen, en daarmee 'hun achterban' bezighouden. Aan ieder bestuur van de bij de KNR aangesloten religieuze instituten wordt één exemplaar verstrekt. Daarnaast ontvangen leden van werkgroepen en commissies een exemplaar. Indien gewenst mogen artikelen overgenomen worden in orde- en congregatiebladen van de aangesloten religieuze instituten.

Opmaak en eindredactie: Miranda Roijers-Graumans, Nita van Bergen & Will van de Ven, KNR-afdeling communicatie, Postbus 111, 5201 AC 's-Hertogenbosch, tel. 073-6921316, fax. 073-6921322, E-mail W.vd.Ven@knr.nl